

۱۔ خدایتناوبی

۲- ~~بسم الله الرحمن الرحيم~~ عرض است

۳- دیون میرزا محمد الدین راقم مفسر وزیر مالک خوان در زمان پهلوی
بر سر کتاب بخط مرحوم هجرانی شصت در گذشتہ دیماه ۱۳۲۱

شماره ثبت ۲۶۱۸۲

شماره قفسه ۲۴۱۰

بازدید شد
۱۳۸۲

خطی - فهرست شده -

۸۰۸۹

۲۹۸۸۲

مجموعه

۴۸

بسم الله الرحمن الرحيم
قال النبي صلى الله عليه وآله لو فوكم علمي لوفوكم سر ذنكم كما
هوذا القبر بعد وخصاص وروح طماننا **فيل** هر که از کسی لغوی شنود و
مراوان لفظ نراند از ابرهنه بان حمل کند اگر چه حق باشد **فالعقوبه**
علوم الصوفیه علوم الاحوال والاحوال موانع الاعمال ولا یرث الاحوال
الا من صح الاعمال **عن** عبد الواحد بن زباده قال سالت الحسن عن علم الباطن فقال
سالت حنظل بن ابي الهيثم عن علم الباطن فقال سالت رسول الله صلى الله عليه وآله
والعن علم الباطن فقال سالت جبرئیل عن علم الباطن فقال سالت الله
عن علم الباطن فقال هو سر من سری اجعل فی قلب عبدی لا یفقد علیه
احد من خلقی **قال** بعض الصوفیه اعمال انما است شریعت است و احوال الصوفیه
سر **وقال** لاکسی و اما علم ظاهر یا که نباشد احوال بالمرن و سر نباشد
عن قائل بعلم خبر من کثیر یغیر علم **و فی** نه در سر من الفقه ساعد خیر من
عباده سنه **و فی** لعل واحد است علی الشیطان من العابد **قال** الحیث
فی ناد بل هذه الاثر و لم یرد انما فی الارض منقص من الظاهر انقصان
الارض من اطلها موت الاماء **وقال** صلعم ان الله لا یقبض العلم انما احس
بنز عمن الناس و لكن یقبض العلم بقبض العلماء فانما له یو علم الخلد و الناس
رؤس احقا لا یقبلوا فانما یغیر علم ضلوا و اضلوا **فیل** بان مقدار کمال
لخر کس هم بان مقدار ظاهر را یخر کت آنکه باطن چون میکت و ظاهر چون

۳

۲
حشم و حشم پادشاه جبار بر است و حشم پادشاه عادل عادل **نعم** **فیل** العلم
بین جهل بن جهل الطیفة بل حصوله و بهذا الاستعمال بعد حصوله **قال**
بعض الرافضاء اول ما بل من العبد لاجلها فی طلب العلم و احکامه علی قدر
ما امکنه و بعد طبعه و فوی علیه نه بعد احکام علم التوحید و
المعزی **واجبهم** **هذه الكلمات** شیطان را بدست که خدا از خوشترین حد توان
کند و نفس را هیچ حال از خوشترین دور توان کرد با شیطان توان صحبت نکرد
ولی با نفس نتوان صحبت نکرد و از خلاف کردن وی نیز چاره نرو صحبت نکرد
با خلاف صعبین از خلاف کردن وی صحبت
میانند بر دشمنی است باقن بند مبارزت اند شمن خوشتر از نیکاه داشتن
است هر که نفس را بر پا نهاد و بجاهدات طبع خود کرد و انداز شر شیطان
ایمیرانند و هر که از شر شیطان ایمین ماند بدینا رغبت نکند **وقال بعضهم**
اذا استغفا من النفس علی الواجب و صلح طبعها و اذنت باذن الله تعالى
من زجرها و حفظ اطرافها و جمع حواسها علی صلاح اخلاقها و طهر
الظاهر منها و افرغها من الاغصان و زعمها عن الدنيا و اعراضها عن غفلة ذلك
یکسر العبد من اشد الخواطر و يظهر السر **وقال** المشاهدة استهلال المستحک
لاخبر لبقاصار من هکذا فی **وقال** من کلن له واحد من من الفاظ و من
نمتس بالواصل یقع فی الخطا **وقال** هر که صاحب را اجناس مختلف است
همپس هم او پاکد است ازین بیان و از آن بابین بسیار و او را سحر و غلط

۳

۲

سبأنا قد وهركه داعجيك بابل عن استأبائك جنس بلوت هو وفلظ كورده
قال اعلم ان مشاهدات القلوب ومكاشفات الاسرار لا يمكن العبادة عنها
 على التحقيق بل يعلم بالمتنازلات والمواجيد ولا يعرفها الا من نازل
 تلك الاحوال وحل تلك المعامات **روى** سعيد بن المسيب عن ابيه
 قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان من العلم كهيم المكنون لا يعلم الا اهل
 المعزة بالله فاذا انطفوا ابرم بكمه الا اهل المعزة بالله **قال**
 كاد عام باكا وخاص برضاة است عام باطن شع ظاهراست وخاص باطنا
 شع باطن است عام باطناست وباطن اسر وستر ايشان بنفس نكرانست خاصا
 باطن اسر است وظاهراست بنفس ايشان بستر نكرانست **قال بعض الصوفية**
 علم الصوف علم لا تغا له علم سني سنا ووع روي
 في القلوب للارباب بغيرها اهل الجبال ذو السبع الضموي
يقول عليه وعلى اله السلام من هو حق يد روماد برز ندانست كادتنا
 دشنام ندهد كنهند با رسول الله فرزند پدر و مادر خود را دشنام چگونه
 دهد فرمود آنكه پدر و مادر كسوم را دشنام دهد نا انكريد روماد
 او را دشنام دهد آنگاه پدر و مادر خود را دشنام داده باشد **قال بعض**
 المتكلمين لابي العباس بن عطاء ما بالكم انما المنصوفه اشفقتم احسن
 لها على السامعين وخرجتم عن اللسان المعناد هل هذا الا طلبا للثبوت
 او ستر العوام المذهب فقال لبوا العباس ما فعلنا ذلك الا لغيرنا

عليه لغزنا علينا اكمل لا بشرة غير طائفتنا انك دفع لقول
 احسن ما اظهر الله لنا ونظهر باذي حق القلوب نشعر
 بخبر عنق وعنه اخبره اكسوه من دون فقه ما يستره
 فلا يظن باللفظ بل لا بعينه نشد بوا في عنق فخبيره
 فيظهر الجمل ويبدور منه ويدرس العلم ويعفوا اثره
 وانشد له ايضا
 اذا اهل العبادة سألونا اجناهم باعلام الاشارة
 نشربها فخصالها غموضا نقصر عنه برزجه العبادة
 ونشهد لها وشهدنا سورا له في كل جارجنا ثاره
 روي الاقوال في الاحوال اسرى كاسو والعار ينزوي الخسار
قال ابا الحسن محمد بن احمد الغارسي رحمه الله اركان الصوفية عشرة
 اولها خريد التوحيد ثم فهم المتعاقب ثم حسن المشقة ثم اتياد
 الايتاد ثم ترك الاختيار ثم سر عن الوجد ثم الكشف عن
 المخاطر ثم كثرة الاسفار ثم ترك الاكساب ثم خرم الاقوال
قال بعض الشيوخ الخاطر على ابتداء وجه خاطر من الله تبارك وتعالى
 وخاطر من الملك وخاطر من النفس وخاطر من العدو والذي من الله تعالى
 ثبتيه والذي من الملك حق على الطاعة والذي من النفس طاعة
 الشهوة والذي من العدو من بين المعصية فبنوا التوحيد بقيل

من الله تعالى وينور المعرفة فيقبل من الملك وينور الإيمان في النفس
وينور الاسلام يرد على العدو **وقال** الخلق يطلع بعضهم على بعض في
الظاهر فاما اسرار الحق لا يطلع عليها الا الحق **و** لبعضهم مشاهدا
سرودها هيون معانيات عين است در مياست و در بار مقام مياست
تخلفت هيچن در دنيا مشاهدات تخلفت و اين موافق است اعظم
اهل سنت و جماعت است كه كوين خدا را در مقام توان بدن سجد كويد
و عده ديگر كه بعضي مقام ليله الاسرى شب وصال محمد
و الخبر اصل كل طاعة مخالفة النفس و اصل كل معصية موافقة
النفس **قال** النبي صلى الله عليه وآله في ذاك الله تعالى آمنه الله
من عد ابراهيم الفهمه **نزل** جبريل على النبي وقال انبئك بمكالم
الاخلاق **قال** وما مكالم الا اختلاف **قال** ميل من قطعك واعط من
حرمك واعف عن ظلمك **قال** النبي عليه وعلى اله السلام اذا احضر العشاء
والغشاء فابعدوا العشاء قبل العشاء **قال** بعض المرءاء العفلة غيبة
والغيبه حجة والحجة ظليقة والظليقة مصيبة **قال** النبي
تعبت ذاعبا ولبس الى من الهدا به شوق وبعث اليلس من بيتا
لبس اليه من الضلال شوق **روى** اصحاب حسن بصيرة اعدا كفنيد باشيخ
دطاي ما خفند است و بعضي يورد دطاي ما از يني كند كفت كاش كه خفند
بودي كه خفند و لمجون بجنابى يبار شود دطاي شامره است هجره عياني

قال جبريل رحمة الله النصوف حفظ الاوقات وهو ان لا يطالع العبد
غير حريمه ولا يوافى غير ربه ولا يقارن غير ربه **وقال** ابن عطاء الله
الاسيوطي قال الحق **وقال** ابو يعقوب السوسى النصوف في هو الذي
لا يزين عيبه ولا يفتد بكلمة **قال** بعضهم من حفظ نفسه عليه ذرة
ومن حفظ الحق لا يقبل الكونين **قال** الله تعالى والله غالب على امره
وقال شيخنا وان جندنا لقم العالميون واذا كان جند الحق غاليا
فالحق يقبضه اولي ان يكون غاليا **فيل** للجند ما النصوف **قال**
لخوف اليتيم بالحق جل جلاله ولا تنالك ذلك الايقناء النفس
عن الاستبال ليقوف الروح واليقين مع الحق جل جلاله **قال**
النبي صلى الله عليه وآله المستغفر بلياسة والمصير بدين كالمستغفر
برية **امارة** مردم را بطعام حاجت نيك كن طعام را بمرهم حاجت
ديگر كه طعام را از بهر مردم افزايند نه مردم را از بهر طعام بديانكه
نوبت را در حاجت بر حسب مقامات نائب رجوع از ذنوب و سببات
رجوع از ذلالت و غفلت **رجوع** از بدین حسنة و طاعات **رجوع**
از سكوت اودون باچيزى از مكنونات **ارام** كنهين با عالم السر لطيف
نبيه الايقناء يقين الحق ذلك و يحجز واقعا رقى الايقناء على غير
الحق شترانه ووهن وهلاك **يدان** كه نه در ترك حلال موجود است
نه ترك حرام و شبهه ان بهر اينكه ترك حرام و شبهه برينده فرض نيست

۸ و چیزی که ترك ان ضرر نباشد بترك ان زاهد نگوید

کتاب الارض عقیقه

چون نور که از هر جلافت بجا نیت
عالم همه آبان خداست بجا نیت
ما بر تو حقیقت و ترا و بیم و هم و بیم
چون نور که از هر جلافت بجا نیت
دو آینه بیند اگر صورت خود را
آن صورت آینه مشاهده بجا نیت
هر جا نگری جانوه که شاهد عجبی است
او را توان گفت کجا هست کجا نیت

میرزا احمد رضای قش

دی بخیر و از تو صد جمله من پیشم
تو بخیر از عجبی من بخیر از خودم
محمد صابری بزی
خافنا که بجز جیش نهد و خاکش
صغر و فغ و رافت که بختانده شود

دهقان سامانی

بجامی بستاند که کلاه مبریزد
ز شیشه جوهر جان در پیا لبریزد
قد ای عزیز از طفل هفت ساله شود
که خون مردم هفتاد ساله مبریزد
ز نسیب از خواست رساله تعلیم
که آبروی مرا این رساله مبریزد
بگر دباغ مگر گرد باد دله خوش
که خاک بر سر زلفه لاله مبریزد
بنفشه فلان از خط سبز و زلف سپاه
بگر دماه ز خشر طریح ها لاله مبریزد
مده بمیکند امیر حواله کازینت مست
می از حوالی لبی حواله مبریزد
ببر عجب بچون که او زلف حکم
خندت ملک لبی نواله مبریزد

ابی القاسم سمنوی

فخرت من خالید یعنی قانوس
زمان اذ اصفی عن الله اخنت
فکر عمر و قد جرت عینی کوشها
فخر عدها من جز صبری کوشها
ند زعم صبری و الخنک صدقه
فلک لیس صبرا و فاهل کوشها
خطوب لوان التهمنا من خطبها
لنا حق و لم یدر علی الکفها
قال و التون دعت علی سر بری عوده فبینما کان یحلم فی ظن
له و لیس یصادف فی حبیه من لم یصبر علی صبریه فقال لیس یصادف
فی حبیه من لم یصلک ذی صبریه

جاوید همدانی

زاهد باد علم او خرم باد بدیش
نابینیم بجز که سبکبار نشد
نیز

افزون همدانی

مرا اگر دست فدا و سر دی داد
مرا هم دست فدا و سر دی داد
عشق ما را بر کویچه و بازار کشد
بدی آخر بجا عافیت کار کشد
همچو منصور زین کز نا لطف گفتیم
اخرا لا مردیم بسره ار کشد

پروین همدانی

خوبان دو ذلت من بجز کل خاداند
بر طرب باغ گل و دفر اضا اند
بچان طراز شعله جواله کرده اند
سنبل مزار منظره کل خاداند

کلمه ایند لغای مراد دشمنان در کناهند تا با مراد مبارهند و او را
فراموش کنند و همه مراد دشمنان بازستانند از جایا و بنیادانند
کلمه بنزدیست عالم غنا داشتن ملک و مال است و فقر نداشتن ملک
و مال و بنزد اهل جفقت غنا داشتن ملک و مال و فقر نداشتن ملک و مال
کلمه بی نیازی صفت ذات خداوند است و نیاز مندی صفت
ذات بنده چون خدا را بی نیاز و صفت ذات بی ملک و مال نیاز
مند نکرده و چون بنده را نیاز مندی صفت ذات با مال و ملک
بی نیاز نکرده و ذات است بر جای باشد حکم ذات بر جای باشد
کلمه بادشمنی که از توحید انشود و جدا نیشت دجنت کردن و او را خلافت
کردن دشوار باشد زیرا دشمنی که از توحید باشد از وفراغت توانی
یافتن و دشمنی که از توحید نباشد از وفراغت نتوانی یافتن
کلمه کسی که از خدا بترسد هر چیز که مردم از آن بترسند آن چیز از وی
قال بعض العرفاء فی المحبة

أحبك حبيب حب الهوى
فأما الذى هو حب الهوى
فأما الذى هو حب الهوى
فأما الذى هو حب الهوى
فأما الذى هو حب الهوى
فأما الذى هو حب الهوى
فأما الذى هو حب الهوى
فأما الذى هو حب الهوى

وَيَقْبَحُ مِنْ سَوَاءِ الْفِعْلِ عِنْدِي
وَيَقْبَحُ مِنْ سَوَاءِ الْفِعْلِ عِنْدِي

وَلِيَعْنِي اضماع المحبة
أصمى الحب إلا عن تساويه
وَأَكْتُفِرُ فِي الْإِثْمِ عَنْ رَعَائِيهِ
وَلِيَعْنِي في المفرد

لَقَدْ دَايَا اللَّهُ الْفَرِيدَ فَرِيدُ
وَأَنَّ لَانَ الْمَفْرِدِينَ دَائِيَهُمْ
فَمَنْ مَفْرِدٍ يَسْمُو بِغَيْرِهِ فَلَيْسَ
وَأَذْ مَنْ سَبَّحَ فِي الشُّعْرِ تَوْحِيدًا
فَأَخْرَجَهُمْ فِي الْعُلُوِّ نَفَرًا

وَلِيَعْنِي في الموحيد
الوحيد بطريق عن في الموحيد أحده
فَكَانَ بَطْنِي بَعْدِي فَتَغْلَى
وَأَبْغَضُهُمْ فِي المحبة المحبة على وجهين محبة الأمر وهو المحبة في الغم
ومحبة الموحدين طهر بوا الصابية فلا يكون فيه مذبة النفس والخلق
ولا ذوبة الأسباب في الأحوال بل يكون مستغفرا في رغبته بالله ومأمرة

قال الشاعر
عَيْنَانِ عَيْنَانِ لَمْ يَكُنْ بَعْضُهُمَا فَلَمْ
وَفِي كُلِّ عَيْنٍ مِنَ الْعَيْنِ عَيْنَانِ

١٢ نُونَانِ نُونَانِ لَمْ يَطْرُقْ هَارُكُمْ وَفِي كُلِّ نُونٍ مِنَ النُّونِ نُونَانِ

ووعز اشاره است بابتداع و اختراع و هر يك بر دو قسم است ابتداع منقسم بابتداع ملئكه مهتدين كه مستغرق بخر احديت و از ماسوي الله ذاهل و غافلند و ابتداع ملئكه ارباب انواع كه سر في اجسام جسامته اند و اختراع منقسم بخلق اجرام علويه از ماده آنها و خلق اجسام عنصريه از ماده آنها و دونون اشاره است بحدود لوح محفوظ و لوح محو و اثبات عبادت اخري لوح فضاء لوح قد و اول عبادت از علم اجمالي بابتداعي علم كليات دوم عبادت از علم تفصيلي بابتداعي علم جزئيات و هر يك بر دو قسم باعتبار افعال و افعال محجرات و عالم مليات

قال بن ماضي

دَرْ فِي مَنَهِ فِي لَمْ أَذَلِّي فَايْتَا حِلَالُ شَهْوِي عَنْ كَمَالِ سَجِّي
دَفِي حَبِّ لَافِي لَمْ أَذَلِّي فِي مَنَهِ كَمَالُ رَجْوِي لَا يَنَاطِرُ مَقَالِي

لما التين المجلد الاندلي

أَوْ يَكُونُ الْحُبُّ وَصَلًا كُلُّهُ لَمْ يَكُنْ غَائِبَةً إِلَّا الْمَلَلُ
أَوْ يَكُونُ الْحُبُّ هَجَلًا كُلُّهُ لَمْ يَكُنْ غَائِبَةً إِلَّا الْأَجَلُ
إِمَّا الْوَصْلُ كَوَيْلُ الْمَاءِ لَا يَنْطَابُ الْمَاءُ إِلَّا بِالْفُغْلِ

لجام داست

يَقُولُ أَبُو سَعِيدٍ إِذَا نَفَى عَقَبًا مَسْنَدُ غَايِ مَا شَبَّ نَفْسِي

١٣ عَلَى مِدَى آيِ شَيْخِ نَيْبَ قُلُوبِي فَقُلْتُ عَلَى يَدِ الْفَلَسِ نَيْبُ

فيل كان لاعراق بعير فصل فخلط ان وجده ببعير يد رهم واحد فلما وجده لم يرض فلبس ان ببعير يد رهم نعمه الى ستر و فخلطه في عنقه واخذ ينادي الحمدل يد رهم والستور لجنبه امرد رهم ولا ابعها الا معافتر يد اعراق وقال البعض الجلب لولا الفلادة في عنقه **نظر** حكيم لرجل حسن الصورة سبي الخلق فقال اما البيت فحسن واما ساكنه فزندق **فيل** لو احد من الحكماء هل يزوج بنت فقال لو قد رثا طلفت نفسي **نظار** رجلان عند المأمون فرفع احدهما صوته فقال المأمون يا هذا اتما الصواب في الاستدلال في الاشياء **اراد** بعض العباد ان يطلق امرئته فقبل وما عليها فقال وهل يتكلم احد عيسى امرئته فلما طلقها ردت ورجع قبل لم يقل لان فقال في امرئته غيبي مالي ولها **فيل** لهما قول انشد بجانين بك ذلك قال هذا شئ بطل ولكن اعد عقلا **قال بعض الزهاد** لولا اللبيل ما احسنت البقاء في الدنيا **روي** عن بعض الثقات قال كنت مرافقا للشيخ ابي الوفاء مدي بر اجد العالم المعروف بالبغدادى يوم امز الايام مع نلا مذن و اصحابه في بعض الشوارع باصفهان فاستقبلنا جماعة من الخائفين و غيبين الاصغر ما بينة فلما انفقنا بضاطر احد الخائفين صرط فقال له العزرون سائت سقطت الم تعلم بهذا الوفاء العالم قال لهم كقولنا نخرجه لا يعجزهم كلامنا

یکی از دوستان برای من بنده کاتب احرف نقل کرد که شبی از شبهای
زمستان که هوا بسیار سرد بود من بپاسد مسجد رشتی معروف بپسند
محمد خلد در کوچی که شنبه و سحرها بیدار شد ما را صدت چند رسید
گفت خوبست در فیه و خانه برویم ساعتی بیاییم گفتیم نه و خانه
جای ادا نیک ناسر است و من و تو با عماره و در الخا بر و هم مورد سحر
و اسنهره خواهیم شد رسید گفت هیچ شده است که با صبطی
روی که خزان بسیار دران باشند و یکی اذان خزان را یکبار گری
گفتم معصود چیست گفت اگر چنین کاری اتفاق افتاد با آن
خرهای فهند تو که و چه می کنی با آن خری که او را یکبار گری
هیچ می داند با او چه می کنی گفتم نه گفت درین فیه و خانه افتاد
چند هفتاد از هر چیز به خبر اگر ما برویم هیچ اتفاقی نخواهد
آخوند ملا علی محسن مسجد حوضی (مسجد حوض علی است در تهران)
از فحول فقههای زمان و در مزاج نظیر آقا جمال خوانداری بود و در
الافاضل در فقه شاگرد او بود برای من بنده نگاشته این اوراق
نقل کرد که مسئله اسنبل را دس میلادی گفت انگشت سیاه را
بگذازد در رب خانه معشوق و سر سر بند بکشد تا از دلت سر
منزل عاشق و سر سر بند از پای ناسر عاشق انگاه سربار
عاشق را حرکت بدهد تا از خواب بیدار شود و موافق مشق

باشد و فی حاج محمد کاظم ملک التجار بمنزل او میرفت هنگام
و رواد و نفر نزاع می کردند و در کوی هبها هو بود آخوند از
حاجی پرسید سر گذر چه خبر است گفت میان بول و غناظ نزاع
روی داده آخوند گفت فاصیحو این آخونکم روزی با مبرزا
کاظم خان معروف بمبرزا کاظم در پیش بخانه دعوت داشتند مبرزا
کاظم خان در کنار حوض آب نشسته در پیش خود رای شت باقی
از معتمدش ره گشت آخوند گفت نادرش در آب آمد شروعت
روزی آخوند بکوچه می گذشت حاج ملا علی کنی از برابر پید
چون بنزدیک آخوند رسید گفت اراده کجا دارید آخوند گفت
اراده خانه شما را داشتم حاجی گفت عجب باسوقی اراده خانه
من بیرون آمدید آخوند گفت بلای اگر با و ندادید برگردید
بپسند چگونه راست و فی سائل از عالمی سؤال کرد کرد
نیت نماز باید گفت نمازی که ارم بای کنم آن عالم در جواب
گفت اگر شما بگذازد مای کنیم در ویش را گفت تمام صفتا
نویسند به و افعال من شده است چرا بیکه خپش می کشی غافل
انان که بزرگان گفتند که هر که خپش بکشد در مقام غیبت
انصرط بگذازد در ویش گفت ما بیکان گریه ای انبوه هستیم
لازم نیست از صراط عبور کنیم اینطریقیل شهری بنا کرده همانجا

زن گیتی بکشد این دوزخ را ^{بشد} خلاف من که گاهم هر زن هم زن آری
 دوزخ زنجیر زنان زنانه و شاد ^{بشد} بسد زنجیر گیتی بسد زنجیر و عرقا
 شرح زنجیر با زار است گوشت ^{بشد} وند از زنجیر کار است گوشت
 چند تا که میخوانند زنجیر ^{بشد} در جهان زنجیر بسیار است گوشت
 شرح رانصفت با این علف ^{بشد} بارها دیدم که از زنجیر گیتی انکار داشت
 هر که از جان و از صورت آدم با او ^{بشد} هر چه زنجیر اندر هر عالم با او
 شرح بر سینه بر منبت ^{بشد} دوزخ زنجیر که انگشتری هم با او
 که چو زنجیر از لعل بیان ^{بشد} کان لبان جهان که خاتم با او
 بانوای زاهد زنجیر را ^{بشد} هر که از عین باید که خرم با او
 در میان دوزخ زنجیر ^{بشد} چه عیش زنجیر که هبیم با او
 زن این هشی زنجیر ^{بشد} جان سوزن زنجیر که هم با او
 هر جان توانائی زنجیر ^{بشد} زنجیر از قطره خونی عالم با او
 هبیم مگر مفعول ^{بشد} فصل را اگر نیم زنجیر گیتی با او
 من نگویم از زنجیر ^{بشد} جنس جوان خاصه نوع بشر زنجیر
 عیار روح مکرر ^{بشد} دور و نزدیک آنچه آید و نظر زنجیر
 غالب آن را که در مردم ^{بشد} چون بدست نگر زنجیر زنجیر
 هر چه از زنجیر اندک ^{بشد} مصلحت خلاف یکدیگر زنجیر

نیمه گویند آدمی سازند و جانش ^{بشد} این اگر شد از آستان تا که زنجیر اند
 ملاه آتش زن خطا ^{بشد} زنجیر زنجیر گیتی از دوزخ بر خیزد
 گاه هشر زنجیر گیتی ^{بشد} آخر از زنجیر مرده نماند زنجیر گیتی

مباحی

دیده ام زن و مرد جهان غمگین ^{بشد} جز زنده دلان عارف کامل یاد
 ناکش سپهر جز که زنجیر ^{بشد} ناز از دوزخ زنجیر زنجیر ناز
 گیتی هر پید او طمان زنجیر ^{بشد} سر سبز و مینو آسمان زنجیر
 معن و دم دارا که هم مفهوم ^{بشد} بکین چکند بیک جهان زنجیر
 مفعول چه سر اندر بی درویشان ^{بشد} ناخر زن زخم جان دوزخ زنجیر
 زن زنجیر اهره ^{بشد} صدا بر دوزخ زنجیر از آستان

قطعه

هر زنی را می کنی بولش ^{بشد} از من این بشود که کار افتاده ام
 گارد مفعول می ^{بشد} من زن مفعول فلان گاه ام
 عیار روح مکرر ^{بشد} سر خط بند که حضرت ایشان
 بیغوطش و او بر خور ^{بشد} زنده و مرده هفتاد و دو تن گاه

لشمس کدین

گر در دکن پای فلک ^{بشد} سرب درین عرض کم بر پای
 چون از سر و شمشیر ^{بشد} آمد بنظم که فند در پای

لذکرین عشرت سر حلواکم لا یا منائک الذواهل
وما انصف امان نفسکم ولا انا عن دعوی القای غائب
صاحب که ها فی الحکوم غایب احل زمانه بالجای آت
در خوانج آورده اند که صاحب بن عماد در اول محاوره اندیم عضد الله
بود واد بخاورت صاحب شعی هر چند تمام داشت و پیوسته گفتی به
صاحب صحبت عشرت حرامست مگر روزی عضد الله و له بخوارست و بعد
تجارب خود را در شراب امتحان کند بر احوال و حرکات و خوف بابت
بفرموده شراب با شرط با ایشان دادند چون نهانی برآمد هم دست و پیچود
شدند و حرکات ناموزون از ایشان صادر شد مگر صاحب که روزی از
نشسته بود و از طریق خدمت و ادب سر موی مخوف نشاء عضد الله
پرسید که شراب چه مقدار باید خورد صاحب گفت که در آن شک نیست که
مستی محل عقل است و هوشتیاری منقطع اندیش و فکر و نوسط میان
مستی و هوشتیاری مضاعف سرور و لذت پس عضد الله و له پرسید که اول
کمی که شراب بیرون آید که بود صاحب گفت چشیده او از تجربه لذت و خواص
یافت و او را شاهده نام نهاد و بعد از او حکایت بدین شراب و خوردن آن
مبالغه کردند و در خوردن سرم افراط کردند و فسادات بسیار از آن منواله
میشد چون نوبت به شربت مطهر رسید المرحله بن صلی الله علیه و آله در رسید

و عرب بیشتر خشک و ماغ بودند و سبک سر و در زم عشرت بنابر صحبتند
ایشان و معاشرت با یکدیگر در منا ز عشق می افروختند چنانکه گویند سعدی
و قاص و یکی از انصار با هم شرب می کردند در اثنای انصاری گفت عمار
بر مهاجران سزایش ز پر که ما پیغمبر و اجداد هم نصرت کردیم بعد گفت
فضیلت هجران زیاد از انصاف و گفت و شنید عیان ایشان بدید از کشید
ناگاه انصاری چوبی بر سر سرعده و سر او بکشت سعد دست به شمشیر
بر انصاری می زد بر او زد و مهاجر و انصار جمع شدند و بعد از آن بسیار
آن خنده را فر و نشان زد و این آیه نازل شد اِیْمَنَّا بِرَبِّ السَّيْطَانِ اَنْ یُفْجِعَ
بَيْنَکُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِی الْخَبَرِ وَالْمُبِیْرَ یَعْدِلُ اِنْ اَنْصَارُ الْخَبَرِ
و اجماع امتناع نمودند اما چون در سخن بوی آن نصرت می فرمود در ظاهر
خود پنهان می خوردند تا روزی که ای در مسجدی از صاحب مدینه
در حالت مسنی امامت می کرد گفت قل یا ایها الکافر و یا عبدا لعبد
پس این آیه نازل شد که یا ایها الذین امنوا لا تفرحوا بالقتل و انتم
سکراتی حتی تعلموا انما تقتولون عمار اجماع حاضر بود گفت یا رسول الله
ببین لنا امره بیانا لا شک فیه در حال این آیه نازل شد که اِیْمَنَّا بِالْخَبَرِ
و الْمُبِیْرَ وَالْاَنْصَابِ وَالْاَزْکَامِ وَجِیْرٍ مِنْ جَمَلِ الشَّیْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّکُمْ
تُقْلِحُونَ پس چون صاحب رات مجلس شرب با بن فضل و اخذ عضد
القدر را در حق او عیبها زیادت شده با تمام او پر از خنده و از آن بابا و نفوذ

۲ آورده اند که ابوبکر خوارزمی چون در پیش صاحب بن عباد رفت شقیه
حاضر بود و در پرسید که انت الخوارزمی جواب گفت خوارزم نفسی
منشی را این معنی خوش نیامد گفت صاحب شرط کرده که هر کس
حلقه ندماوی و آید باید شش هزار بیت یاد داشت باشد ابوبکر
گفت از اشعار عرب باجم صاحب چون دعوی او شنید فرمود از اشعار
عرب ابوبکر گفت از اشعار قدما یا مولدان صاحب فرمود که از اشعار
قدما ابوبکر گفت از اشعار دختران بکر یا غیر دختران بکر صاحب
فرمود از گفته های دختران بکر ابوبکر خوارزمی برخاست تا نزد
خواند صاحب چون از فضل او واقف شد منع نمود و مبلغ پنجاه هزار
بار عطا فرمود ابوبکر از این معنی برنجید و این دو بیت در حق صاحب
گفت

لَا تَدْعُ بَنِي عَبَادٍ وَانْهَطَلَتْ كَهَنَاءُ بِالْجُودِ حَتَّى تَأْفِقَ الدُّنْيَا
فَاتَّهَتْ أَعْطَارُكَ مِنْ قَنَاصِيهِ بَعْلِي وَتَمْنَعُ لَا تَجْلَا وَلَا كَرَمًا
مذکور است که صاحب بن عباد را بخرج راء فصیح نبود و هماره این
عرب را چنان مبدل داشت و ملک و قبیله امر کرد منشی را که مضمون
انشاء کند تا بسنگی نقش کنند و حواله چاهی که از برای مشرق در حضرت
کرده بودند نصب کنند و چون خواندن انشای منشی و فصیح آن را
همه ملک بصاحب کانه موکول مبدل داشت و منشی از چهار چاه و زین

۲۱ اورشک مبدل لهذا کلماتی که در مضمون درج کرده در چهار چاه خرج
نمود که شاید معانی مناسب به دست آورد و ملک را از ظالمان و آگاهی
دهد و آن کلمات این است **أَمْرٌ أَمِيرٌ أَلَا أَمْرٌ أَنْ يُحْفَرُ فِي الطَّرِيقِ**
يَتَرُ لِيَشْرَبَ مِمَّا فِي الْقَادِيَةِ وَأَلَا أَمْرٌ أَنْ يُحْرَرُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ
چون منشی مقام مناسب جست حضور رفت چون ملک از مضمون
پرسید گفت حاضر است گفت بصاحب کافی نه بخواند و کفایت نماید
چون صاحب از مضمون و ضبط و ادب اطلاع یافت خواند **حَكَمَ حَاكِمُ**
الْحُكَّامِ أَنْ يُعْمَلَ فِي السَّبِيلِ قَلْبٌ لِيَنْفَعُ مِنَ الْفَادِيَةِ وَالْبَادِيَةِ
كَيْتُ فِي أَهْلِ الصَّبَامِ ازین معنی منشی خجلت زده از مجلس برخیزد
عن الکشكول من حکایات القصص اما حکای ان عبد الملك بن مهران مجلس
بوماه عند جماعه من اصحابه و خواصه و اهل سمرقند فقال انکم بائنه
خبر و من المعجم في مدنی و علی ما یقتضاه مقام الیه سوید بن عقیله
و قال انا لهما یا امیر المؤمنین فقال هات **ل** اوطأ
انف، بطن، روفه، ثغر، حجه، حلق، خد، دماغ، ذکر
دغه، زند، ساف، شفه، صد، ضلع، لحال، ظهیر، عین
غبیغه، فدا، فضا، کف، لسان، مض، تقو، وجه، هامه
بد، فهد، آخر حروف المعجم و السلام یا امیر المؤمنین
فقام بعض اصحاب عبد الملك و قال یا امیرنا انظر لهما من الخبای

سرتین فضیلت عبد الملك وقال السويدي اما سمعت ما قال قال نعم

انا اقولها انما انشا فقال له لك ما شئت فقال

انف، اسنان، اذن، بطن، بطن، بن، رفوف، نمر، نبتة،
شعر، شارب، شدي، جبهه، جب، حلق، حنك، حاجب،
خده، خضر، خاصره، دبره، دماغ، درود، ذكر، ذفن، ذراع،
دخيه، راس، ركبته، زنده، زرويه، زب، فضيحت عبد الملك من قول
ثم قال سويدي، ساق، سر، شبابه، شفة، شعر، شارب، صدر،
صدغ، صاعده، شفره، ضلع، ضرس، طحال، طرة، طاحنه، ظهير،
ظفر، ظنوب، عین، عروق، عاتق، غبغ، غنه، غصه، ضح،
فك، فؤاد، قلب، قدم، فضا، كف، كعب، لسان،
لحمه، لوح، سرفق، منكب، منخر، نضج، ناب، ناجد، وجه،
وجه، ورك، هامه، هادي، هبة، بهن، بافج، بيد، تفض
صها فقال عبد الملك اعطوه ما ينشاه ثم اجازته وانعم عليه وبالف
بالاحسان اليه **كان** رجل من الفقهاء يعرف بابن الحضري فجلس عليه
النظر للصاحب فجاد باللبا في فطنه عنها ثم خرج منه رجب طها
صوت فحبل وانقطع عن المجلس فقال الصاحب المبعوه عني
بابن الحضري لا تذهب علي فجل فحادث كان مثل الناي في المود
فانما الرج لا تطيع لحبها اذلت انت سلمان بن داود

آورده اند که عبد الله بن الصمد فصبه در روح مامون خواند چون ۳۳

باب شعر رسید

اَضْحَى اِيَّامُ الْهَيْدَةِ الْمَمُونِ بِالَّذِينَ وَالنَّاسِ بِالْذِّبَانِ

مامون گفت مدح در این شعر پیش از این نیست که مرا تشبیه کرده بجزوی
که بسجده دستگیر داند و هر روزه روی در محراب دارد و آن سجده
می کرد و اندواکرمین بکار دین بدستگونی و شغول با شمش کار و دنیا از مشغول
نامغرب کسیان و در این خان میبایست گفت که حدیث در مدح عمر عبد
الغفران گفته

فَلَا تَهْوُوا الدُّنْيَا مَضِيعُ نَصَبِهِ وَلَا تَخْشَوْا الدُّنْيَا عَيْنُ الدِّينِ

قال صاحب مجمع الامثال كان لقبه بن ادين طاحنه بن الباس بن ماضا بن انا
بقال احمد هاسعد ولاخر سعيده فقرا ابل اصبه تحت اللبل فوجه ابنيه وطلبها
فقرا فوجه هاسعد فزوها وفضي سعيده في طلبها فلقبهم بالحارث بن كعبه كان
عليه السلام يريد ان الد الحارث اباها فاني عليه فقتله واخذ برده فمکان ضربه
اذا امسى فزوى تحت اللبل سوادا قال اسعد ام سعيده فذهب فوله شل الضربه
في الفاح طاحنه فكك حبه من اللب ما شاء الله ان يكك ثم انترج فوا في عكافا
فلقي بها الحارث بن كعب وولى عليه برده ولى سعيده فقرا فقال له هل انت غفري
عاهذان البردان عليك قال بلى لهيب غلا ما وها عليه فشا اباها فاني عليه
فقتلته واخذت برده وبن فقال الضربه بك هذا قال نعم قال فاعطيه

انظر اليه فاق الله صاعدا فاعطاه الحارث سيفه فلما اخذه من يده هزه
 وقال **ان الحارث وجون** قد ضرب به حتى قتله فقبل له باضيقه في
 الشهر الحرام فقال **سبح السيف العذل** فهو اول من صعد هذه الامثال
قال النساء بنت عمرو بن الحارث واسمها ناضر في ضربة ترث بها الخافض
 وما يحول على يوطيف **يها خبيثان اصغارا وكبارا**
ترفع ما رقت حتى اذا اذكها فامسها في اقبال واذا بار
 يوما يا وحيد مني حين فارقت **صعد ولدك هرا حلالا وامراة**
 فولد منع بالراء والعين المهملتين بين ما اشتاء منقوضة مضارع من الرفع وهو
 الاكل والشرب على قدر ما يشاء في معن وخصب ومنه رقت والسنة فيها
 يرجع الى الجول وهي التافه التي مات ولدها وما لم يولد منه ولد فكون
 بالذلل المشددة والراء المهملتين بمعنى ذكوت ولدها والافعال بالفتحة
 الموحدة متدا لادبار واطلا في الافعال والادبار على التافه كما ان عقلتى لا ت
 التافه ليست من صاويق الافعال والادبار **قال ابن خلكان** ولما سجد
 عليان في اموال الربيع انتم اجمع همام بن عبد الملك في امام ابيه فطاف به
 جهلان يصل الى الحجر ليلته فلم يقدر عليه لكثرة الزحام فنصب له منبر
 جلس عليه ينظر الى الناس ومعه جاعل من اعيان اهل الشام فبينما هو كذلك اذا انزل
 قبا العابد بن علي بن الحسين بن علي بن ابي طالب عليه السلام وكان من احسن الناس رجلا
 واليسر لم يمانط بالبيت فلما انتهى الى الحجر نفي الى الناس حتى اسلم فقال حل

من اهل الشام من هذا الذي قد هاب الناس هذه الطبيعة فقال الهمام لا اعرفه **٢٥**
 ان يرب هذا اهل الشام فمملكون لفظ فمملكون راسية عليان وركا الزمار
 الربيع ذكر بكرة وكان العزيز بن حاضرا فقال انا اعرفه فقال الشافعي
 من هو يا ابن اس قال
 هذا الذي عرضنا اليه وطلته والبيت يعرفه والحل والحرم
 هذا ابن خنجر عباد الله كلهم هذا الثقي الثقي الطاهر العلم
 اذا ارادته فربنا قال فانها الى مكاد هذا بنمى الكرم
 بنى الى ذوة العز الذي فصرن عن سبلها عري الاسلام والجم
 بكاد يسكر عريان واحنه ركن العظم اذا جاءه بنام
 في كفت خبز وان رجحه عبس من كفت اودع في عريته شمس
 بغضى حياء وبغضى من هابنه فضا يكلم الا حين يسبسم
 بنشوق نور الهدى عن نور غرته كالشمس مجاب عن انما العلم
 مشقة من سوا الله تبعه طالب مناصره والخيم يشيم
 هذا ابن طمران كثر جاهله بجهة انبياء الله قد ختموا
 الله بشره فرد ما وعظمه جرى بينك في لوصه العلم
 فليس قولك من هذا بصارة العرب عرفنا انك من والجم
 كلنا يدعي غياث عم نفعهما لسوكه ان لا يعرفها عدم
 سهل الخليفة لا تخشى بواره بزينة اثنان حسن الطوارك

حال اقبال اقوام ان اند حوا
 ما قال لا فطرا لانه تشهد
 لا خلف الوعد صيون تعبدته
 عم البرية بالاحسان فانعتف
 من معشر جتهم دين وبغضهم
 ان عدا اهل التقي كانوا ائمتهم
 لا يطيع جواد بعد فانيهم
 هم الغيوت اذا ما ازمنوا زمت
 لا ينقض العريط من ائمتهم
 معتمد بعد ذكر الله ذكرهم
 باليه لهم ان محل التزم ساحهم
 اوق الخلابي ائمتهم رفاهم
 من بعين الله بعين ائمتهم
 ولما سمع هشام هذه القصيدة غضب وجعل العزدي وانفقد له في كماله
 عليه السلام اثني عشر الف درهم فزاد له من فضله فقال له انما اريد
 ان اهل بيت انا وهما اثني عشر الف درهم فقبلها العزدي رحمه الله تعالى
 صاحب بن عباد طاب ربه
 حبيب علي بن ول الفكوك
 وزن كوا القوس ويضعو الجاد

ومهاد ايت محبت الله
 ومهاد ايت عدا له
 فلا تغدوه على فعله
 فخطان دار ابيه ضار
 وقال ايضا
 يا امير المؤمنين الرضي
 كلمه اجدت مدح فيكم
 من كمولاي على زاهد
 بطعم المسكين وهو جاثع
 من وصي المصطفى عنكم
 ابن بابويه وروى عن كتاب كماله ان
 قصده راك صاحب دربار شوق خورين
 والشا كغذ نفل كره وهي هذه
 با سا بران ابراهيم طوس
 ابلغ سلاحي الرضا خطا على
 والله والله خلقه صدرت
 اتق لو كنت ما لك ارب
 وكنت امض الغرير برخطا
 لمشهد بالذكاء ملخف
 وبالشوا والنساء ما نوس

باستدای و ابن ساذه شک و جوه دهری عقیب نجیب
 لم تلب التواصی بکنت را با خانه ضمان شکس
 صدعت بالحق و کلابکم والحق من کان غیر منجوس
 یا ابن النبی الذی رفع الله به الجبار السوس
 وابن الوصی الذی تقدم به الفضل علی البذل والفتاهین
 وعاز الفضل غیر منقض ولا یس الجده غیر نابیس
 ان فی النصیب کالم وورثه یخطه منو بد هم بنجیس
 که در ضوائع القیوم من یس اولی به الطرح فی نوا وین
 عالمهم عندما با حشد فی جلد نور و من جانوس
 ان انا قلت شوم جهنمه عرف فیها اثر النابیس
 لم یعلموا و الاذان برضکم صوت اذان ام فرحنا فوس
 انتم حبال البعین اعلمها ما وصل العمیر لنبیس
 کم فرجه فیکم نکترف ذلک ها ما لها بعلیس
 ضعیفها بالحجاج فانخذلت یجیل عنی بطیر منجوس
 ان بن حیدر اسجبار یکم فما یجالت التیوث فی الخفیس
 کونه با سادی و سائله یفتح له الله فی الفزادیس
 که مدحه فیکم یجترها کاشا حله الطوادیس
 وهذه که یعول فادها قد نشر الذریع الفراطیس

بملت رفا الفریض فانها ملک سلیمان و عشر لعیس
 یلقه الله ما یوق مله حتی یزدر الامام فی الطی
حکایت نقل از فیه ما فیه پادشاه داشت بر لب جوی نشسته
 بود اسرا و وزرا از قبض او هر سان و ترسان بودند و هیچ کس نرو
 او گذارد نمید مسخره داشت عظیم و ضربت اسرا با او میدادند که
 اگر نوازش او را بخندانی ما را از چندان مال دهیم مسخره میداد پادشاه
 که هر چند که لاغ می نمود و مجید میکرد پادشاه بروی نظری نمی کرد
 که او شکم کند که شاه را بخنداند و شاه در جوی نظری کرد و سر بر می
 داشت مسخره گفت پادشاه که در آب چیدی یعنی پادشاه در کمال شتم
 گفت فلانی را می بینم که پیوسته مرا تحت صیقه مسخره جواب داد که ای
 پادشاه عالم بنده نیز کور نیست **آورده اند** که هنگام غرور آوردت
 در خان ناله فیعشری با جمعی از دوستان خود در بوشانی فراهم
 بودند ذکر و از حجاج بمیان آمد فیعشری گفت اللهم سوده وجهه
 واقطع صغفه واسیعنی من درم این خبر را حجاج رسانید او را
 خواست و هندی بفعل کرد فیعشری در جواب گفت اراده من یعنی
 که گفتند و ام غوره بوده است یعنی آردی شلیب کرده ام حجاج گفت
 لا حزنک علی الادیهم و ما یش از ادهم مید بود فیعشری گفت مثل
 الایسر یجیل علی الادیهم و الاشهب حجاج گفت انما ادرک الحدید فیعشری

۳ گفت الحمد لله خیر من البلید خجاج از حسن و بصر و صحرایان و واز
خوش گذشت بلکه مویده احافتر ساخت **قال** نوبه الحیر فی
صاحبه لای الاخیله

فلوان لای الاخیله سلت علی و دوی بندل و صفی
لکند لایم لکند لایم الیها صدی من مایا الیها
ولوان لکند لکند لکند لکند لکند لکند لکند
ولوان لکند لکند لکند لکند لکند لکند لکند

قال صاحبانوار الیوم ومن التلمیح الدقی ما حکم ان فیه سلم
دخل علی الخجاج و بین یلم به کتاب قد من عبد الملك و هو یسر و لا
یعلم معناه و هو متفکر فقال ما الذی احزن الامیر قال کتاب و د من
امیر المؤمنین لا علم معناه فقال ان رأی الامیر اعلا یرتاد الیاه و فی
اتامید فاک سالم و السلام فقال فیه علی اتا اسخرج فاک الیاه
قال و لا یترکسان قال لایا لکند لکند لکند لکند لکند لکند
لکند لکند لکند لکند لکند لکند لکند

اولی عنده مثل سالم عنده هذا الشاعر فوله الخجاج غراسان
دوی انرا فی اعرابه ناکد یوم عمر الخجاج فقال ان اهل عبدا و اتا علی
ناظر دبراه عجمه نقباء تا کدیس منک بعبدا فقال عمر ما یلقب و لا
دبره فانتظر الیوم فکند فکند فکند فکند فکند فکند فکند

۳۱ اقصی بالله ابو حفص عمر مامنه من نقیه کادیر اغفر الله لکم ان کان عمر
و عمر قبل من اعلى الوادی فیکمل اذا قال الاعراب اغفر الله لکم ان کان عمر
الله م صدق حق النبیانا فکند فکند فکند فکند فکند فکند فکند
فی دبره عجمه نقباء فکند علی بعبه و دوده و کاه و النقب بالیوم
الکاف و الموحده کمرس و قدره اخفان بعبه و الذی یرضی الدایره و عجمه
در صنعتان بجان بعبه بجان بعبه بعبه بعبه بعبه بعبه
فکند لکند لکند لکند لکند لکند لکند لکند لکند لکند لکند
سخرین ملک شاه مضاف کرد و لکند اسلام و انکند بکند بکند بکند
و ایدر انکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند
او و ایدر بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند
او کند و کورخان بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند
نیود و نقاد و ایدر و ایدر و ایدر و ایدر و ایدر و ایدر و ایدر
بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند
بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند
اهل اسلام بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند
صاف و راست و صاف و صاف و صاف و صاف و صاف و صاف و صاف
و ایدر بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند
در بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند بکند

٣٢ وابن نفطو كرهه ايم هنر جلد شرح ابن نامداست بلكد باوت و عجلش
بغالب هو بيا و روشن است و عجاج شرح سنن و من مثل ابن كرهه ام

ابن عباس

كَانَتْ سِرَاجُ الْمَاءِ هُنْدِيَّةً هِيَ سَالِيَةُ لَدَى حَرْقِ النَّارِ وَ كَوْنُ
مَنْزَرَةٍ فِي الْكَاسِ مِنْ مِزْجِ مِزْجٍ كَأَنَّهَا فَبَسَتْ فِي كَيْفٍ مَعْرُودٍ

لابن معن

وَلَا يَزِيدُ فِي رُزْقِهِ مِنْ رِقْمِهَا بَيْنَ الْمَرَامِ عَلَى حَرِّ الْوَأْدِ
كَأَنَّهَا قَوْفٌ فَأَمَّا يَنْفَعُهَا أَوَّلُ النَّارِ فِي أَطْرَافِ كِبَرِ بَيْتِ

لابن فواس

بِأَصْحَابِ نَقْصٍ أَنْظَرُ كَمَا رُبَّ أَوْجُوهَ الْأَرْضِ كَيْفَ تَصَوَّرُوا
رُبَّ أَعْيُنٍ أَمَّا تَوَاصُفُهَا زَهْرُ الرِّيِّ فَمَا تَأْتِي هُوَ مَعْنَى

لابن تميم

صَدَقَتْ عَنْهُ قَوْلُهُ لَيْسَ بِهِيَ عَمِّي وَمَا وَدَّ طَمَعِي قَوْلَهُ حَبِيبٍ
كَأَنَّهَا لَيْسَ بِهِيَ وَأَنَا لَيْسَ بِهِيَ وَإِنْ رَحَلْتُ عَنْهُ لَمْ يَخْلُجْ فِي الطَّلَبِ

قال المفضل لما عشا ببر كبرك خالدين الوليد وهو بالمهاجر ان سيرا الى
العرافين فاراد سلاوك المفازة فقال له رافع الطائفة قد سلمتم هاهنا الجاهلية
هو خير للابل الواحدة ولا اظنك تغدو عليها الا ان تخلص من الماء فاشرب
مائه شاربه فعضتها ثم سقاها الماء حتى رويت ثم كبتها وكرم فزاها

٣٣ ثم سلك المفازة حتى اذا مضى يومان وخاف العطش على الناس والجل

وحش ان يذهب عاف بطون الابل غرا الابل فاستخرج عاف بطونها من
الماء مضى الناس والجل مضى فلما كان في الليلة الرابعة قال رافع
انظروا هل ترون سدا عظيما فان راى هوها والامهوا لهلاك فظن الناس

فزاوا السد فاخبروه فكبروا كبر الناس ثم هجوا على الماء فقال خالد
لله دد رافع آني اهدك فود من فزاوا الى سوي
جدا اذا صار الى الجسر كبح حاسا زها من قبل ليس يرى
عند الصباح يجد القوم الري ويخلى عنهم عبا بان الكوي

كذات ناريج ابن خلكان مصرع اول بيت قوم مثل است وكان اول
من قال ذلك خالد بن الوليد **مرافق الربيع** حكى ابن رشبور
قال كنت اجد السجدة بن جبيب وكان كثر اياما بالسناء غلام ذو خال الخنك
فظن ان ابن جبيب هو ما و اشانه الى الخال ففهمته انه يريد ان يصنع فم شيا

فصنع انابشبن فلما دفع راسه قال لي اسمع وانشدني
يقولون لي من تحت صخرة خدي نزل خالك كان معني له خد
فعلت رافي حزن الجبال فهاهنا قطع خضوعا لعل وانجمن العبد

فقلت له احسنه لكر اسمع

حكمة الخال كائنا مته بين الخمد والجرب قد وجدنا
فام نقيبه اخلاسا ولكن خاف من سبب الخلة فوارق
فقال اضضض قطع الله لسانك

حکایت از بشاد اعطی عمر را تو بالخطه لفظی الی بطریق الملاحظه با خط
لک لاندی ابناء هوام جیه فعال از بشاد سانشک شعرا لیدی
من سمع دعوت لک نام علیک تقال

خاطر علی عمر و قباء لک تبیینی فلتش علی الی الی الی الی

خواجہ عبداللہ انصاری

دلاور کار حق میکن نظرها کرد راه نوی بینم خطرها
گشای از خواجہ غفلت شایم بگوش هوش تو گویم خبرها
نگردد خلایق کوسان فکده زبک بفرضا جمله سپرها
بسی شاهان فرو نشاندند خاک کز ایشان در جهان مانده اثرها
معاصی دهر دهر است نموده بکام نفس تو همچون شکرها
کز دگاه است این سپاه و فانی نیاید مر دعا فانی دگرها
چو بدینتر است مر لای یافتا نماشای جهان کن در سفرها

نہ از این رباعی از دست

آنکه که حال عشوید و نشنا معشوق و هر چه بد و عشوید
چون او همگی در یکبار پیاست هر چیز که با بد و عشوید نشنا

وہم اورات

هر دل که طو لک کہ کرد عشق ہم خستہ و دنا خوار خجسته عشق
این کتہ نوشتہ و بد و عشق سر و دست نلدا نکر و عشق

حکایت ابو الخیر اقطع را بر رسیدند کہ سبب است بر بدن تو چہ بود ۲۵

گفت عبالان مرا فخر و فافه پیش آمد از من چیزی خواستند داشتیم
بیکار جبر بغداد آمد دم دست بقرال بیرون کردم توانگری بکشت
خواست کہ چیزی بمن دهد دست نجیب فرو کرد طرار جیب و شکافه
بود و زدی برده مرا بکرفت و بانک بر آورد کہ تو طراری و بز دلت
سلطان بیو سلطان مرا گفت تو دزدی دروغ شنواستم گفت کہ از
خدمت حق بسیار در زدی بودم گفتیم هستم دستم بریدند و اینم
سزا بود کہ دست حاجت من دندا و ند نبرده و بسوی بند دراز کرد
نوی عن التدیری انه قال کذا البلاء العبد مع آبی الخیر التوری فی
محبی الشوینیر یو ندخل علینا انسان فقال للتوری بها الشیخ فدا
العبد فانشا التوری بقول

فألو أعذا العبد ما ذا أنت لا یسه فقلت خلعنا ساقی صفة جرمنا
فصر و صبرها انما یاتی تحت طعنا قلب برقی مریمه العباد و الجمنا
آخری الما لیس ان نلغی الخیبنا یوم القرآن اوری التوبی لیلنا
الذکر لی ما فکان عینک با املی فالعبد ما دمت لی مره و ستمنا

قال فوعل التواضع ندخل العبد فی الدنوب قال ابو یوسف الشوبی
هو التری لانز عجم سلب ولا یغیه طلب قال سهل بن عبد الله
وحمد الله علیه کمال دکر الله المشاهده و کمال التواضع التوبی

قال ابو عمر والدي شيخ الخائف من جان من نفسه اكثر مما يخاف من الله
وقال احمد بن محمد بن الخائف الذي يخاف الخوفات **وقال** ابن الجلاء
 الخائف الذي نامته الخوفات **وقال** ابن حبيب الخائف الذي يكون
 بكم كل وقت فوفت تخاف الخوفات وفوت نامته فالذي يخاف الخوفات
 هو الذي عليه الخوف فنامته كله فنامته كل شيء كما يقال من خاف الله
 تعالى يخاف كل شيء والذي نامته هو الذي اذا اطرق الخوف انكارة
 له يوقر فيه يغيبه عنها الحيوان لله تعالى ومن غاب عن الاشياء ما بين
 الاشياء عنه **وقال** زهير الخائف هو الذي لا يخاف غير الله رب العالمين
 معناه لا يخاف لنفسه واما الخاف اجلا لاله والخوف لله فهو
وقال سهل بن عبد الله الخوف ذكر والترجاء ان معناه منهما شؤله
 خفاؤه الايمان

حسن خوانداری

چیزی مانده در ده بن شیخ ساده

جان ساسانی

که یقینا زیاده مسایده های مدرسه با چه در مالیه کوی خرابانم ما

قال الشاعر

بباید زلف خرم و در هم و فند افند ولی کنایه چنین روکم افند
 کرد به سخت زدش از کین ایلم رنگارنگ و آهنگی اگر در هم افند

ابو الفتح بنی ابو الفتح علی بن محمد بنی که در فتنه سخن و شئون
 ادب سرآمدان خود بوده و در صنعت کاتبان نظم و نشر را کفاه
 خویش برتری داشته در ابتداء امر کاتب پانوز امیر بن بود پس
 از آنکه امیر سبک کن بن را فسخ کرد ابو الفتح را بدین خویش
 برگزید و تا اتمام سلطان محمود بن است و ارا لا نشاء در عهد او بود
 ابو الفتح در صنعت جناس که یکی از صنایع علم بدیع است سخنان
 شهرت و جلال نمک دارد از جمله سخنان اوست من اصلح قایده
 او نعم حایده من اطاع غضبه ضاع ادبه عاذاک لسا اذ ان عاذاک
 العاذاک اذن کلمات فصار بسیار دارد و از جمله مضامین غزل اوست
 ضبده فوشه که بر است از مطالب حکیمان و سخنان فیلسوفان و هر چه

دبانه المروی فی دنیه نقصان	و دینچه غیر محض التیر خندان
و کل و بعد از خط لاشیات له	فان معناه فی التخبی و بعد ان
یا عاصم الخراب لدهر یجحد	یا الله هل الخراب لدهر یجحد
و یا حریصا علی الاموال یجمعها	ان یب ان سرور المال احران
ریع القوادع من النیب و خربها	فصفوها کدر و اوصل هجران
و روج سمعت امتا لا اضلها	کما یفصل باخوت و مرجان
احسن الی الناس بعد طویم	فاما استعبد الا انسان طمان
وان لسا مینی فلیکن للک	عروض لک صبح و عقران

وَكُنْ عَلَى الدَّهْرِ مَعُونًا لِدَوْلِهِ
 بِرَجْوَتِكَ فَإِنَّ الْحَرْمَ مَعُونُ
 مِنَ جَادِ الْمَالِ مَالُ الْإِنْسَانِ فَتَنْ
 إِلَيْهِ قَالُوا لَلْإِنْسَانِ فَتَنْ
 مَنْ كَانَ لِلْغَيْبِ مَتَاعًا فَلْيَسِّرْ لَهُ
 عِنْدَ الْحَقِيقَةِ الْإِخْوَانَ وَاحْدَانُ
 لَا تَحْتَسِرْ بِمَجْلَدٍ بَعْدَ عَارِفٍ
 قَالُوا لَيْسَ تَحْتَسِرُ مَطْلُ وَتَبَانُ
 بِأَخَايِمِ الْجَيْمِ كَرْتِي لِحَرْمِهِ
 أَنْطَلَبُ الرِّجْعَ بِمَتَانِيهِ خُتْلَانُ
 أَقْبِلْ عَلَى التَّغْيِيرِ اسْتَجِبْ لِحَرْمِهِ
 فَانْتَ بِالْقُرْبِ لَا بِالْحَيْمِ انْتَانُ
 مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ فِي عَوَالِيهِ
 وَيَكْفِيهِ شَيْءٌ مِنْ عَزَاوَرِهَا
 حَسْبُ الْقُرْبِ عِنْدَ خَادِمَاتِهِ
 إِذَا احْتَامَا إِيَّاهُ وَحَلَانُ
 لَا تَسْتَسْرِجُ مَعْدِي عَالِيهِ
 فَمَا اسْتَوَى مِنْهُ اسْتَوْعَلَانُ
 فَلَمَّا بَسَرَ فَرَسَانُ إِذَا كُفُّوا
 فِيهَا أَبْرُو كَالْخَيْبِ مَرَسَانُ
 وَلَا مَوْرَاقِبَ مُقَدَّمَةٍ
 وَكُلُّ أَمِيرٍ لَهُ حُدُودُ مِيرَانُ
 مَنْ دَافَقَ الرِّفْقَ فِي كُلِّ الْأَمْرِ
 بِنَدِيمٍ عَلَيْهِ وَلَمْ يَنْمُكْهُ إِنْسَانُ
 وَلَا تَكُنْ عَمَلًا فِي الْأَمْرِ مُطْلَبَةً
 فَلَيْسَ بِجَدٍّ قَبْلَ التَّغْيِيرِ بَوَانُ
 وَذُو الْقَنَاعَةِ رَاضٍ بِمُسْتَبِينِهِ
 وَمُصَاحِبُ الْحَرْمِ إِنْ أَرَادَ تَغْيِيرَانُ
 مَنْ مَدَّ يَدَهُ إِلَى الْحَرْمِ فَهُوَ
 أَخْضَى عَنِ الْحَيِّ نَوْمًا وَهُوَ رَانُ
 مِنَ اسْتِشَارَةِ دَوْلَةِ الدَّهْرِ نَامُ
 عَلَى حَقِيقَةِ طَبْعِ الدَّهْرِ رَهَانُ
 مَنْ عَاشَرَ النَّاسَ لَا يَنْفَعُهُمْ نَصَا
 لَكِنْ طَبْعُهُمْ بَعِيٌّ وَعَدْنَانُ
 مَنْ بَرَّجَ الشَّرَّ حَصْبَتُهُ وَهُوَ فِيهِ
 تَدَاعَى وَلِحَصْدِ الرِّجْعِ رَبَانُ

مَنْ اسْتَدْنَامَ إِلَى الْإِنْسَانِ نَامَ فِيهِ
 فَبِصْبِهِ مِنْهُمْ مَصْلُ تَغْيِيرَانُ
 مَنْ سَالمَ النَّاسَ يَلِيْمُ رَغْوَانُ
 دَعَاشَ وَهُوَ فِي الْعَبْرِ جِلْدَانُ
 مَنْ كَانَ لِلْعَقْلِ سُلْطَانُ عَلَيْهِ
 وَمَا عَلَى تَقْيِيدِ الرِّجْلِ سُلْطَانُ
 إِذَا ابْتَدَأَ بِكَ بِمَوْطِنٍ فَلَهُ
 وَدَائِمُهُ بِبَيْطِ الْأَرْضِ أَوْطَانُ
 لَا تَحْتَسِرْ سُرُودًا نِيْمًا أَمَّا
 مِنْ سَرَةٍ رَمَضَانُ سَائِدَانُ
 يَا أَيُّهَا الْعَالِيَةُ الْمَرْحُومَةُ سَعِيدُهُ
 ابْنُشْ وَأَنْتَ بَعْدَ الْمَاءِ وَتَبَانُ
 وَيَا أَعَا الْجَهْلُ الْوَا صَبِيحَتِي مَحْجُجُ
 فَانْتَ مَا بَيْنَهُمَا لَأَنْتَ كُفَّانُ
 رَمْعُ الْكَاسِلِ فِي الْخَيْبِ طَلَبَانُ
 فَلَيْسَ بِالْخَيْبِ كِلْدَانُ
 لَا تَحْبِلُ النَّاسَ طَبْعًا وَاحِدًا قَلَمُ
 غَارِزُ لَيْسَ تَحْبِسُهَا أَلْوَانُ
 مَا كُلُّ مَا كَسَدَ لَوَارِيذُهُ
 نَعْمٌ وَلَا كُلُّ نَيْفٍ يَوْمُ سَلْدَانُ
 مَرَاتِنُ عَانَ يَغْيِيرُ إِلَيْهِ فِي طَلَبِ
 قَاتِنُ نَاصِرُهُ حَبْرُهُ وَخَدْنَانُ
 أَشَدُّ نَدْبَتِ جِلْدِ اللَّهِ مَغْنَمًا
 فَإِنَّهُ لَتَرْكُ أَنْ خَانُكَ كَانَ
 لَا طَلَّ لِلنَّسْرِ وَتَغْيِيرُ عَنْ نَحْوِهَا
 وَإِنْ أَظْلَمَ أَوْ دَاوُفَ وَاقْتَانُ

ابن اذ فليس يسر ما ان ازا اهل الغر يفتش ويدفعان داود عليهم بود
 خدمت لقمان لمحصل حكمت كرم ووطن خود سراجهت نودا و مگويد
 بلى شناختن حقایق موجودات سر خود مصور است اول آنکه انداره
 شناختن موجودات علوم بجواهرهم موجودات حق را درك فایم، دوم،
 برعکس اول، سوم، از موجودات متوسطه که در حد معلول و محسوس واقع

گردیده است اما طریقه اول در غایت صعوبت است برای هر که می کند
 نیست مگر آنکه مؤید از جانب حق باشد که آن مقام انبیاست طریقه دوم
 عکس از غیر مکر است زیرا که نمیشود از اشیاء مادی که در غایت کثافتند
 و لایق بر موجودات علوی که در غایت لطافتند غذا سهل تر از غذا
 مکنه برای شناسائی حقایق موجودات غیر مسموم تر است زیرا که نفس آدمی
 هم دارای جنبه مادی است و هم نحوه تجرد و نورانیت پس هر که حقیقتاً
 حقیقه نفس را ادراک نماید می تواند حقایق موجودات ادراک کند و اگر که
 جاهل بحقیقت نفس شد نسبت به تمام حقایق اشیاء نادان می ماند
از کلمات فیثاغورث بر مناساختن

ها نظوری کنید و وجودها از خداست باید کای کرد که باز گشت همه
 بسوی او باشد
 هر کس شناسائی حق را طالب باشد از شناسائی مردم صرف نظر کند
 حکیم مطلق خدا تعالی است پس دست از حکمت دوستانه خداست و
 علامت دوستی خدا اعمال نیک و انوائال پسندیده است
 اگر در گفتن سخن نیک توانائی بگو و گزیده مستمع شو
 مرتکب اعمال فبیع مشو هر چند در خلوت باشی زیرا چاکرین از نفس خود
 بالا راست از چاکرین از غیر
 و مغرب تر از چاکرین از خدا تعالی که از نیت است نه گفتار

طریقین نوشتن را برای آخرت احسان بنوع است و از نیت کردن باد
 از مکافات عالم طبعی غفلت مکن که برای احدی رها نیست
 اگر در دنیا اعمال نیکو بجا آوری نفس تو پس از مفارقت از بدن سپرد
 می کند عالم ملکوت اعلا را

فقیه اگر مال را سرقت کند معلوم فقیر است نه خودش
 خطا کردن آنچه را که مالک هستی بدانی آنرا که طلب کنی از آن بگریز
 اگر دوست تو مرتکب خطائی شد اندوختنی او صرف نظر مکن زیرا که او را
 در معرض خطا است
 عمر سعد و آنرا که چیزی از تو دریغ ندارد و دشمن دارد آنرا که در بعضی
 از تو گریز است

دشمناد و دوست است بگر و زبیر منفعت نیست و دیگر بود بر ضرر و نو پس اگر
 را دای را بخت شدی در حق دیگران نیکی کن و اگر در بخت حکومت
 دیگری بودی نیری بکوش
 اگر در کارها چهار چیز را رعایت کنی که فساد مکرر و فساد شد، اول،
 محله مکن که شرف آن پشیمانیت، دوم، نیازت مورد که از آن جزیت
 سوم، خود پسند و مبتدا برای مباش که خود پسندی و استبداد
 تو باعث کینه دیگران گردد، چهارم، در کارها سستی مکن زیرا که
 سستی سستی ذلت است

پاره از کلمات سفراط و رموز گهین کلمات پیر و استاد

خودش فشا غورث بود

از کلمات رموز و اوست زمانی که بختی کردی از علش زندگی یابی

مرگه داور زمانی که بانی مرگه رای نهی که چگونه سزاوار است زندگی

کنی یعنی کسی که نخواهد زندگی نماید بنزد کافی اطمینان سزاوار است

بمیراند نفس خود را از نام چنین های حتی با نقد فقه که بختی داشت

با وجود این عالمی در این هنگام مگر شود بیا و اجابت آید

مگر از کلمات رموز در شب سخن بگو رکن جانی که لایزال شایسته نشنا

یعنی سزاوار است برای انسان هدیه بگفتن با نفس خود در مورد و که

منوجه امور مادی نباشد و از علائق نبوی خود را تخطیه کرده باشد

باز هم از کلمات رموز صد و نماروزنه های پنج گانه را نادرش

شود مکان علت یعنی حفظ کن حواس پنج گانه را از جوکان دادن در

چنین هایی که مفید بحالت نیست نادرش شود نفس نویسنده عالم

باز بر کن ظریف را از مسچین یعنی سزای ناچانت و بنور حکمت و عبادت

و فهم حقایق اشیا

نیز هنگام مرگه مورچه باشد یعنی وقت کثرت نفس نادرش و خنده های

حواس پنج گانه را ذخیره مکن

دیگر بیا و بچرخ از بهان نمیرد یعنی مانع نیست برای تو کس که در

در هر وقت که باشد

دیگر بسیار در اعیان ناسفیدی میدوی یعنی گریه کن ناخوشحالی

آخرت یابی

از کلمات سفراط فیجی یعنی کم از کافی که عالم اند بپناه بگویند

رجح میدهند از ابر عالم بپناه

نفس طیب طالع بخرند و امر کننده بآن و نفوس ددیه جاذب

شورند و مایل بآن

نفس قاصد درخت انصافند و موهبه آنها سلاطین است و نفوس

در بله درخت شریک و ثمره آنها پشیمانی

نفس اخبار گر بپایند از اعمال مردمان فاسق و نفوس فاسق هم مشغول

از اعمال نیکان

آنکه پیروی کند هوای نفس آواره را در حال ورود ملائکت و در آینه

باعت پشیمانی و ندامت و اما آنکه مخالف کند را در عاجل محو قیامت

و در عاجل خشنود

شش طالع اند که همیشه بخورن پشیمانی اول، انسان صود، دوم، آنکه

کینه مردم را در دل خود جای دهد، سوم، اشخاص تازه بدین زبان رسیده

چهارم، مالدارانی که از فقر بترسند، پنجم، طلب کنند سر زنی که استعدایش

در خوردن مقام نیست، ششم، مجالست کننده با نادان

گفتند افلاطون سه سوال از سقراط کرد

اول، هر چه بدی که می آید بر تو است
دوم، حقوق مردم در چه زمان ضایع می شود
سوم، نعمای الهی را بجز چه می توان پاداش داد

جواب سقراط از سوال اول اولی بر تو هم سطرافیند

اولی آنست که کار کردی همان مردم را بجز محو و بیهوش باشد و دردت
عمر بخیزد و اندوهناک

دوم، شخص عاقلی که بخواهد اصلاح کند امر جاهلی را

سوم، انسان که بر الطبع و شریفه تشبی که مصالح شخصی است بر الطبع و
فطرت گردد

جواب سوال دوم حقوق مردم در سه مورد ضایع میشود

اول، زمانی که برای هیچ نزد کسی است که خیر او را نشنوند

دوم، بودن آلت جنسی نزد کسی که نتواند بکار بندد

سوم، وقتی که مال نزد کسی باشد که از انفاقش دریغ دارد

جواب سوال سوم نعمت الهی را بدین می توان پاداش داد که تلقی

کنی نعمت خدای تعالی را باین پاداشی که شکر و ملازم بودن در اطاعت و بندگی

حقوق اجتناب کنی از معصیت افلاطون پرسیدند و جوابی بجز

شاکردان سقراط شد و این است که او استفاده می کرد و موقع حبس و قتل

سقراط مرخص بود و می توانست بوطنه خود عمل کند و تا آخر عمر شایسته بود

از نصایح سقراط

اگر ملازم عدالت گشتی نجات و رستگاری ملازم است

فقر برای انسان عاقل حشو است از دور در دماغ اهل و برای نادان

راهی است برای دخول در معاصی

علامت عاقل آنست که با نادانان چنان سخن گوید که مثال سخن گفتن

طبيب باشد با مریض

و نه امثال مراد است که پس از رسیدن بآن در واقع عطش است و نه دافع

تعب بلکه موجب ندامت و باعث هلاکت

عمر انسان در دنیا بمنزله ساهل است که شد او را حقیقی است نه شخصیت

و نقیضی

دنيا بضعیست كنده است ناكش را و ضرب دهند است طالعش را بر او

كه با قول می ناپایانند و فاقی خود را و بیدم می چنانند و نفعی ظنم و

بدی عاقلش را

کسی که تمیراند نفس خود را بمرتبه طبیعی جهان و فراتر است و کسی که میراند

همون ارادی مردن طبیعی چنان است باین برای فقر و

چند و آشکارا و روشن است فضیلت مردن زیرا که مردن انتقال از عالم

ذلت به عالم عزت و از عالم فناء است به عالم باقی و از عالم جهل است به عالم

مردن آسانست برای آنکه بهین باختر دارد و سخت و ناگوار است
برای آنکه شک دارد

مرد پسندیده است برای صالح و طالح اما صالح برای رسیدن به نعمت دائمی
و سرور ابدی و اما طالح برای آسودگی مردم از ظلم و جور او
نیج است گمراه کردن برای کسی که مظلوم گشته است و اما بکوست
برای ظالم زیرا که مظلوم میبرد به نعمت های الهی و ظالم گرفتاری گزیده
به نعمت های خدائی

علامت عاقل زیاده سکوت است و نشانه جاهل زیاده کلام
کمتر به ضعف سکوت متعلّق شدن غوغا و جدالت
کسی که سکوت اختیار نکند ساکت میکند و با خبر دین بدتر از نیک و
عاد است

الذ لا یمن ادبیت و ثمره ادب که سخن است
سخن مملوک منکلم است ناز مافی که نگفته است و فیکد نکلم کر او لکبت
او خارج است

طلب انسان جاهل و بدو هر از است و اما زبان عاقل و فطی است پس
علامت عقل اول تفکر است پس حکم و علامت جهل غلبه تأمل سخن
گفتن است

مشورت مکن با آنکه طاعت عادت ملکه مشورت کن با آنکه خطیارت عادت
بخیفی داشتن سر علامت عقل است و اشتهاء آن علامت عقل
بخیفی داشتن سر خود و موجب رسیدن به آسایش و کتمان سر غیر است
امانت است

کازم خلق نیک خوبی معیشت و دوام سلامتی و زیاده بخت و لازمه
اخلاق بد جالب نفرت و سختی معیشت و کثرت عصب است
حسن خلق پوشش انداختن باج است و سوء خلق باعث تبدیل محاسن است
ببناج

خواب مرگ است خفیف و مراد خواب است طو لانه
طالب کننده زاید به حاجت تلف کننده است منافع فعلی یا
کسی که در معرض محاسبه آن نفس خود را میز است از خوار
آمال از شاخه های نفس بر سرش که باز میبارد انسان را از شنیدن
حکمت و تدارک میکند فلان را از نور بصیرت
معز و نشود به حیوانی و ضرب بخورد از صحت جسم زیرا که عجز حریف
پیر است و دنیا الهت مرض است و عاقبت عمر مرگ است
بزرگوار از آفات دنیا و طمع نشود بآن زیرا که با هر نوشی نشوین
و با هر صفائی کدورتی است و با هر نعمتی نعمتی است و با هر اجتنای
تفرقت است و با هر وصلی انقطاعی است

کسی که بوظیفه انسانیت عمل کند و نفس خود را بخوار گرداند از هر دری

ایمن است

کسی که شناخت نفس خود را حفظ می کند او را از هر دری و کوی که

شناخت خوار بسیار داد و در غیر موضع خود

دوستان در دنیا ملازم شخصیت است

اول، فقر نیست که بی نیاز می در او نیست

دوم، آرزوی که انتهایش معلوم نیست

سوم، شغل است که برای او سودگی منصرف نیست

از حال ظلم که دنیا با او دگر کرده امیدوار بر باشد تا از جاهلی که باد

افعال کرده

دنیا امید است که شکاوت و بلا فاعله زمانت و طریقه صیبت

در شهوان خود زیاد روی مکر و منظر باش عاقبت از او بداند که توان

جوهر کسی هستی که وفادار است و در مکان کسی اقامت کرده که بر او است

و باز گشت توان حضوریت که ذات توانوست

در کارها عجله مکن زیرا که عجله فاسد کننده مرتبت و پستیاختار پیاف

راستی مپوه کرمیت و حرص فضیله شهوت و آرزو دام ناداناست و

معاشرت با بنکان بر طریقت کننده و ذایل

اگر مال را بمصرف حق رسانیدی اندوال آن ایمن باش

هذه القصيدة التالية للتبدي الرضى رضى الله عنه مدح

بها صاحب بن قباد عليه السلام

انا ما اقام الدهر مني واقعدنا وصبر اعلى الالام اناي واعدا

وقلب نقاضاه المواقف انه اذا راح يلا ناس الخير واعدا

اجود على ابي الطامع بالحق نراعا ولا نراعا ولا لا نبعدا

اذا اركبت اماله ظهري يتبد تائب غلاما غارا لثوب محبا

عدي رماح لا يميل كاهتنا واني الليل كورا والحره مغورا

بلتم عزير الحسام هيمه تكلفه خوض الليالي بجر قدا

ابا غاطيا ودي على اتاقي ابي صديقنا كن الحيام حندا

فاني تائب لسبق نصر لافني اذا قال قولا ما حسبا او قودا

انف بمن تلي العز والذل ساعة من الطير نقتل الفرج للفساد

فمن آخره نفس فان غابرا ومن قد من نفسه ماتت سبدا

اذا كانت اقد الم المند خال له فاما المند طوبا ولا العز مفندا

قد لا يتر عباد صبيح نفسه اذا انقض الزرع الطاهر المندا

ودر طراش الرماح واقمنا بدبر قبل الطعن را با مسندا

به طال من خطي و كند كاهنه عشيق الى نيل المدا لم يقبدا

ومن مات في خير المذلة طلبة راقا العز في دايا الما لا يمولدا

بسر النفس حمل الجاد ورتبا واني حنقه في صفحي ما فسلدا

لنأل المعالي من منزل يقبضه ولا بدخولاً بأه محلاً موطناً
وما يستعدا العزم من شدة الخلق إذا كان في دين المعالي مقبلاً
أباً فاسم هذا الذي كنت ليماً لا زعم أعداء وأكب حسدا
إذا جرحنا بأمانا كنت مفعلاً وإن ظننت أمانا لكانت مؤبدا
فلما دلتنا التوب بغير خبر به ليس إليك الشرعي المقتدا
ولو كان لا ينجي على المواباة لله عني العزم للناموس الصدا
وليل رصناه إليك كاتماً دفعتنا به لجأ من البحر من بدا
وشمس طلعها طالعك مصيبه وكنتا لستنا هاردا مؤبدا
وملكنا انقنا أن نقيم بياهم فزودنا راداً مسروراً ما نرودا
وأمر دحى ملهى بليثاميه تطول جواداً رايح السن الحردا
زافي أدجل الحوم من الحمار كاتماً نال بالبد بها القواء العتدا
نركنا لا بد بها العيسر ما خلفها ومن ذل في دار راداً البعد أحدا
ويسرنا على نعيم الظلام كاتماً بدودنا في من جنا بليثام سدا
تركنا إليك الناس لفرأ كاتماً انق كل محجوب بغير ماعدا
فما لك دحبار الفصم خبرها يا بليثامك العز غصاً مجددا
فليله نور في محجباتك أنه يهزق جلباً بامير الليل اذ بدا
و لله ما صنعت ثاباً لداختنا شتا بالجبالي نطلع الباسق الندي
أغر صوها بالبد المحجباتي أدق عر بالامال نحو لة نجدنا

وانت الذي ما المثل في الآدمي من الجهاد لا الضيق في اليوم مقبدا
إذا طمعت غيرك إليك فاتي حنا بها ندي حجاباً وسجدا
نكثنا لا كاسراً رزمنا وفضته ونقصنا الأراء عزاً وسودا
وما كنت إلا الشفيع بغير شفيع ونكثنا في بعض الطريق مقبدا
و نحن حلال قد صححت بعادته من الحيل لشنا في النعام المشردا
وبوم من الأيام شوقه وجهه يا غير كذا الطير حتى يسدا
رمت بنا قصي الجود بغير شفيع و قلب جبر في لا يخاف من الذي
ورقه مقبداً على كل فكاكها بفاروق فيها الجعد ما نعوردا
مطمع بصره الضغائن مصعرا إذا أخذت من ياره المربا وقدا
لكننا القلما لما عني الذي توفيه بجري العوالي كان الجري ما جردا
إذا انسل من حيلة البناج حرك على الفرطاسر فامعد
بغاد لعمته الخطا عينا الحيلة إذا عاد يوماً ناظر الرشح ارمدا
وإن محض من دم الصرب الحرا اذاق دما من مقبل الحبل وقدا
إذا استر عفتهم منة فمادته فزادته بجري وحيداً وموعدا
سأخفي يا شاربى عليك فاتي رأيت مسوداً الفين بطرقت سودا
فما عر ضي الأرض جبر لسطا ولا بلغني العيسر إلا د مقبدا
ألا إن راد الحدي يحيل محسن وما بد ل المعطاة إلا الجسددا
لأن كنت في مديح الذي ناعرا فاق في غير الله فاسيط بها

خَلْبًا لِبَيْتِ الْوُدِّ لَا تَنْزِي عِيْرَ
وَدَّ الْعَنَى كَالْيَرِ بَعْلَى وَجَعَلَا
دَعَا بَيْتِ الْبَيْتِ الْعَرَضَى بَعْلَى
وَمَنْ طَلَبَ بَيْتَهُ الْمَاءَ أَوْ مَا
وَإِنِّي لَا رَجُوبَ فِي جَوَارِكِ مَعْلَى
أَخْبِطُ عِيْرَ الْحَتَا مَشَقَى وَمَوْجَا
وَمَدَحَكَ هَذَا بَيْتُكَ مَدَحَى
وَلَوْ عَلِمْتُ مَعِي بَعْلَى بَيْتِي
لَكُنْتُ كَمَنْ يَتَضَاوَى الْمَاءَ بِجَلَا
وَلَسْتُ بِمَرَايَ هَذِهِ لَكَ لُحْفَى
أَضْمَتُ سَائِلَ الْفَتَا وَالْحَتَا
عَلَى قَائِي سَوْفَا عِلْمَكَ عَمَا
فَإِنْ كَانَ شِعْرِي فَأَنْتَ الْوُدُّ أَيْتَا
بَعْدَ عَلِيٍّ لِلْعَلَى وَحَسَمَا
وَلَوْلَا مَا أَوْحَى إِلَيَّ الْمَلِجُ
أَبُوهُ أَوْ مَا تَطَبَّلَ بَيْتِي
فَقِي سَيْتَهُ عَنْ عَمْرِو عَمْرَى
فَقِي الصَّبَا هَذَا الْفَصْلُ الْبَيْتُ
إِلَى الْعَمْرِ لَا أَحْمِلُ فِي الْفَصْلِ بَيْتَا
لَقَدْ دَلَّ بَعْدِي إِلَى عَمْرِو بَيْتِي
وَلَا طَالَ إِلَيَّ دَهْرٌ قَوْمِي
كَفَانِي مِنَ الْعَمْرِ بَيْنَ الْفَصْلِ
وَأَنْ كَانَ مَا أَعْطَى لِي بَيْتَا
وَلَوْ كُنْتُ أَرْضَى الشَّيْءَ نَاكُفًا
لَوَدِدْتُ الشَّيْءَ بَيْتِي دَامَا أَوْ سَمَدَا
وَمَا كُنْتُ إِلَّا طَائِفًا ضَاعَ جُودِي
فَأَصْبَحَ يَتَمَلَّى الْحَيَاةَ الْمَعْرَدَا
وَلَسْتُ بِعَجَبٍ إِنْ طَفِقَ بَيْتِي قَوْلِي
ثَاكُ حَقِي بِي الْمَعَالِي فَجُودَا

بَعْدِي عَمْرِو الْأَشْأَاءِ مِنْ عَمْرِو بَيْتِي
وَلَكِنِّي اسْتَخَفْتُ بَعْلَى الْمَشَا
قَوْمِي بِي بَيْتِي قَوْمِي قَائِي
أَرْقَى الْمَاءَ لَا بَعْلَى بَيْتِي بَعْدَ الْمَاءِ
وَمَا الْمَبْثَرُ إِلَّا رَا حِلَا كَرَامَتِي
وَأَعْلَى الْمَعْدَارِ بَيْنَ وَدَا

وَقَالَ أَيْضًا رَحِمَهُ اللَّهُ فِي مَدْحِ الصَّاحِبِ وَه

ابصار البتة

أَرَى الْهَوَا يَدُجُ فِي عَمْرِو بَيْتِي
مِثْلُ الْجِبَالِ عَلَى الْجِبَالِ الْعُودِ
يَطْلَعُ مِنْ رَمْلِ الشَّيْبِ لَوَاغِيَا
زَحْفُ الْجَنُوبِ بِمَارِضِي كَمَلِي
كَدَانٍ فِي الْمُخَلِّسِ عَمْرَى
مَنْ ذِي لِي خُضْرُ الرِّضَا بِي
وَنَصِيبُ الْحَلَالِ لَوَاغِيَا
بَوْمَا الشَّيْبِ بَعْلَى الْأُمُودِ
مُسْلِقِينَ مِنَ الْعَنَابِ كَانَا
لَسْتُ بِوَا بَعْلَى رَيْبِي وَخُدُودِ
مَرُوءَا عَلَى رَمْلِي زُدُودِي هَلْ رَمِي
الْصَّافِي لِحْشَا بِي رَمْلِي زُدُودِ
عَرَسُوا الْعُصُورَ عَلَى الْفَتَا وَالْحَتَا
مِنْ كُلِّ مَا يَلِدُ الْعَدَا رَمِي
إِلَّا لَلْشَا بِي بَيْنَ أَسْدَاوِي
عَلَيْتُ مَرَايَ بَعْلَى عَمْرَى
وَلَوْ أَوْ بَعْدِي يَوْمَ خَفَ طَلْعِي
وَمِنْ الصَّدُودِ الْكَمَى بِالْمَوْجِدِ
لَمْ يَرْضَ بِي بَيْتِي لَلْيَا بِي عَمْرَى
بَيْنَا لِي بَيْتِي قَوْمِي بَوْمَا عَمْرَى
سَيِّبَانِ فَرْقِي حَلَقِي وَبَعْدِي
لَوْ لَا الْخَوْفُ وَعَلَاةُ الْمَعْمُودِ
وَبَعْتُ عَلَى أَعْيَانِي كَمَنْ خَدِيه
عَرَاءُ ذَاتِ جَوَارِي وَرَعُودِ
لَسْتُ بِمَعَالِي الشَّيْءِ لَوْلَا التَّوْفِ
لَمْ أَرْمَهَا بَعْلَى وَلَا يَصْدُودِ

وَلَعَبْتُ فِيهَا طَارِعًا غَيْرَ نَاطِقٍ
 هَلْ يَرُدُّونَ خَرَادَةً مِنْ حَارِثٍ
 فَكَلَّمْتُ مَعَكَ فِي مَوَاطِنٍ عَلَيْكُمْ
 اغْدُوا إِلَى طَرَفِ الْبَاءِ وَاشْنِ
 حَتَّى تَمَّ تَعْلُوَ الْبَطْلُ أَلَمْ يَمُوتْ
 عِشْرُونَ أَدَمَهَا التَّهَانِيَارِ
 أَعْلَفْتُ فِي سِرِّيَا لَطَوِي جَائِلٍ
 وَكُرِعْتُ فِي حُلُولِ الزَّهْمَانِ وَرِ
 وَفَرَعْتُ رَابِعَةَ الْعُلَى مَهْمَلًا
 وَحَبَطْتُ فِي الْمُنْعَرِضِينَ يَمُوتُ
 فَسَرَيْتُ أَوْجَهَهُمْ بِغَيْرِ مُسَلَّ
 مَا حَسَرْتُ لِمَا فَكَلْتُ خَرَفَهُ
 فَالَيْكَ الَّذِي حَسَدَ الرِّجَالُ لَهْمَهُ
 ذُو الْبَسْرِ وَالشَّوْخَالِ تَوَعَّيْتُ
 اخْدَعِي خَائِضَ رِقَابٍ عَذْلَةٍ
 فَالَانَ إِذَا بَسَدَ الْمَشِيبُ عَيْيُ
 وَفَرَدْتُ عَزْزِي الْفَرْدُ حُلَايَا
 وَلَيْسَتْ فِي الصَّغْرِ الْعُلَى مُبَدَّلَةً

وَصَفَّيْتُ فِي أَيْدِي الْخَالِئِينَ
 وَحَلَلْتُ عَنْهُمْ حُلَّ الْخَيْفِ
 فَغَدَا الْعَدُوُّ يَرِيدُ قَضَائِي
 هَسَاكُمْ اسْكُنْ مُبَلَّتَ كَالْحَيَا
 مَا لِي أَرِيعُ الصَّغِيرَ مِنْ حُجَا
 أَمْ كَيْفَ بَرَأَتِي وَالْبَسْرُ نَائِي
 فَلَا تَهَيَّضْ لِي الْمَعَالِي مُضْطَّةً
 أَنَحِ أَمَامَكَ إِنْ هَمَّتُ بِفَعْلَةٍ
 وَإِذَا أَلْفَعْتُ لِي الْعَوَائِدَ يَكُ
 فَذُنُوكَ لِلْإِبِلِ الطَّلَاحِ حَقَّهَا
 مِنْ كُلِّ مَضْطَرِيبِ الزَّهْمَانِ كَانَتْ
 حُلَّ الطُّوفَى حَوَانِيَا يَطْهَرُ وَيَهْأُ
 إِنْ لَمْ تَرَى كَافِيَا لَكُنَّافَ ذَلِكُ
 عَيْدُ بَرِيَّةٍ نَهْدِي لَوْنِي وَبَهْدِي
 اسْدُ إِذَا جَرَّ الْقَبَائِلُ خَلْفَهُ
 وَوَقَّعْتُ فِي الطُّوَلِ غَيْرُ مُقَعِدٍ
 وَمَنْ عَزَّ وَشَلَّ الْجَبْرِ إِذَا أَخْنَعُ
 وَالْجَبِينِ بَرِيعُ عَمَةٍ مِنْ فَيْطَلٍ

٢

سلف لكل كبيت بقاء المدة
 في علمهم حماوا الغنا وحقها
 في غلهم يوم المازي انك هو
 قوم اذ اذكوا الجبال طيبوا
 فاذ اسروا كنوا كيون اراهم
 واذا هفت بهم ليوم كرههم
 كثر والمخفى ليعينهم ولا يفلحوا
 كرمين قد ابات كائنا
 لو عيد محسن العتس حياهم
 وموالات كالمراج فلهك
 سود الحما من ينظر على
 كفتح التوار ففقه الحما
 ما زال قد ومن عقيب في بغير
 وحقان جوي كالمراج في
 كحجة لك في الحما في نعم
 وحقايل ادى جيل لك طلبه
 وسعت فمير من الحما في
 فارغتهم بالقول حتى اذعنوا
 جبن تمسكه التراج لثقه
 فيها من احاطة بغير عبيد
 اعياء يوم المازي انك هو
 بقسط المثل وتعموا يثود
 فاذا العواير زواير ذاسود
 ندى عواير بحرها المودود
 ملك من في المازي في الشرج فعود
 بطول السماع على الفنا العود
 قبل احفال من المازي وحقود
 فيها الموزن في المازي المودود
 بضمها بضم على اللبا في السود
 او كالمراج في المازي المودود
 علمنا اسام ووافر المودود
 ابد اياهم في المازي المودود
 يدعوا بين المازي المودود
 واعقده يتوايب الصيود
 سدا من الازاء غير سديهم
 واطلن نوم الصاير المودود
 كان القلال بده في المودود

في كل مفضل انت رنا حيا
 فانه بشكره واتق محسد
 راي بغير اذ الرجال ناهيوا الازاء او عجلوا عين التشهد
 لو كان يمكن القلب لم يكن
 وطوبى ما بعدت عفاة بيننا
 وانعت عبي في جنابك ما رنا
 وركب اسواقها كنوس عبي
 بيني وبينك حزن مان نلا فينا
 ووصايل الازاء التي نصل الفنا
 قد كنت اعطى عن سواك عفاة
 واحول اذن اذ الفنا في المازي
 ولقد دتمت الناس في تلك كاهم
 ان اهدا شعرا في المازي فارغنا
 لكيتم اعطيت صغوا طير
 وسعت بالموجود عند بلا فينا
 اية كذا المازي المودود
 في دوا السبا الرضى في الله عنه فصبه لامة
 جرت الصاحب رحمة الله عليه وهو هذه
 اكلا الموزن لقطر الا بطلا
 اكلا الزمان بضمع الجبال

٥٨
 أَكْذَابُ الصَّابِ الْبُخْدُ فِي مَدْلَةٍ لَحَى الشُّبُولَ وَمَنَعَ الْأَعْيَالَ
 أَكْذَابُ قَامٍ مِنَ الْفَرَاخِ بَعْدَهَا مَلَأَتْ هَامَهَا الرُّبَى أَوْجَالَ
 أَكْذَابُ لَحْظِ الرَّاهِثِ مِنَ الْعُلَى مِنْ بَعْدِ مَا شَتَّ النَّبِيُّ سَالَ
 أَكْذَابُ نَكْتِ الْبَرْقِ وَفِي سَابِ سُلُوقِ الْبَعِيدِ لَحَى الْأَعْيَالَ
 أَكْذَابُ أَنْفَاسِ الرَّاغِبِينَ دُفَعَتْ لِحْجًا وَأَدْرَسَ الْكَلَامُ وَلَا لَا
 بَا طَالِبِ الْعَرُوفِ خَلَقَ نَجْمَهُ حَطَّ الْمَسْئُولُ وَطَلَّ الْأَعْيَالَ
 وَأَجْمَ عَلَى بَابِ بَعْدَ هَلِ الْبَيْتِ كَانِ الْأَنَامُ عَلَى عَذَابِهَا لَا
 مَنْ كَانَ يَهْرَى الْجَهْلَ عَالَمًا لَوْهَا وَالْقَصْرُ فَضْلًا وَأَنَاءُ نَوَالِهَا
 وَبَجِبَ الشَّجْعَانُ دُونَ الْغَايَةِ يَوْمَ الْوُغَا وَتَجَبَّعَ التَّوَالِهَا
 خَلَعَ الرُّبَى ذَاكَ الزَّوَادَ نَفَثَا عَنَّا وَفَلَسَ ذَاكَ التَّزْيَالِهَا
 خَبَرٌ تَخَصَّرَ مَا لَا يَجْتَنِي ذِكْرُهُ قَبْلَ الْبَقِيرِ قَاتِلِ الْبَلْبَالِهَا
 حَتَّى إِذَا حَلَّ الْقُدُورُ تَهَيَّأَتْ صَدَحَ الْغُلُوبُ بِمَا نَقَطَ كَمَا لَا
 أَلْقَتْ أَمْرُ الْبَحْثِ فِي مِثْلِهِ بِأَلَيْتِ شَكِي جِيْدَامَ وَلَهَا لَا
 جَبَلٌ تَسْتَقْبِلُ الْبِلَادَ هَسَابَهُ حَتَّى إِذَا مَلَأَ لَا مَالَهُ لَا لَا
 بِالطُّورِ وَكَهْفٍ وَأَنْتَ حَامِلُ الدُّنْيَا أَلْهَى بِخَائِنِكَ الرُّبَى دَلَا لَا لَا
 إِنْ قَطَعَ الْأَمَلُ مِنْكَ مَاتَهُ مِنْ بَعْدِ يَوْمٍ تَطْلُعُ الْأَمَلَا لَا
 مَا كُنْتَ أَوَّلَ كَوْنِكَ رَدَّكَ الدُّنْيَا وَسَمَّا إِلَى نَظَرٍ قَبْعَا لَا لَا
 أَنْفَاسُ الدُّنْيَا نَبْعُهَا لَهَا وَتَوَعَّدَتْ عَنْكَ جَمْعُهَا الْأَمَلَا لَا

٥٩
 وَالْمَنْزِلُ الْمَطْعَانُ قَدْ تَارَفَتْ وَعَدَّ نَبِيَّهُ مِنْ الْأَحْيَالِ لَا
 لَا دُرَّةَ اعْظَمَ مِنْ مُصَابِكَ أَنَّهُ وَصَلَ الدَّمُوعَ وَقَطَعَ الْأَوَالِ لَا
 بِأَسْرًا لَا تَذَاوُكَ كَيْفَ طَعْنُهَا أَوْ مَاتُوا لَحْظًا لَكَ الْأَجْسَالِ لَا
 كَيْفَ عَقَلْتَ فَمَا جَانَتْ بَعْدُ أَوْ لَيْسَ كُنْتَ تَحْطُّ الْبَرْقَالِ لَا
 لَمْ تَكُفْ بِأَكَايَةِ الْكُفَّاتِ بَعْدَهُ قَدَمْتُ إِلَيْكَ صَوَارِدًا لَا لَا
 أَلَا دَفَى الْحَيَاةُ مَوْئِلَ رَبِّهِ أَلَا دَفَى الْبَعْدَ يَا أَسْحَالَ لَا
 أَلَا أَفَا لَكَ اللَّيْلُ عَذْرَاءُ بَاسَمَ إِذَا عَثَرَ الشَّيْطَانُ نَالَا لَا
 إِنْ أَلْفَى الْخَلْقَ إِلَيْكَ يَسِيرُهُ قَدْ بَدَى دَابَّةُ الرَّبِّهَا لَا لَا
 لَا مَسْمُوعَ الْإِنْبَاسِ مِنْ قَبْلِي يَوْمًا وَلَا حَظَّ الْعَجَبِ بِنَالِهَا لَا
 وَأَرَى اللَّيْلَ طَارِعًا يَحْطُلُ تَسْتَوْنُ الْإِعْيَانَ وَالْأَعْيَالَ لَا لَا
 بِرَبِّ عَوْدِ النَّجَى عِبْرَ مَوَارِي بِرَبِّ النَّبَاتِ كَأَنَّهَا لَا لَا
 لَا تَأْمَنُ الدُّنْيَا عَلَيْكَ بِقَاتِلَتَا ذَاتِ الْبَعْلِ شَبْلًا لَا بِنَالِهَا لَا
 وَمِنَا ذَاكَ الدَّهْلُ الَّذِي شَرَّ الرُّبَى وَنَحْرَمَ الْأَدْرَادَ وَالْأَمَالِ لَا لَا
 وَأَسْتَرْجِلُ الْأَمَلَةَ فِي أَسَدِيَا رَكِبُوا مِنَ الشَّيْءِ الْمَطْلُجِهَا لَا لَا
 وَطَوَى مَقَاوِلَ مِنْ نَزَادَتَهُ فِي الْحَرْبِ لَا كُفَّاءَ الْأَمَالِ لَا لَا
 فَوْمَ إِذَا نَفَعَ الصَّبْرُ شَاهِدًا بِالْجَلِّ قُبَاً وَالْفَنَاءَ طَوَالِهَا لَا لَا
 وَتَرَى خُفَاةً فِي الْوُجْهِ لَذَّةُ الدُّنْيَا وَتَلَا عَطَا النَّادَى مَا يَفْتَالِهَا لَا لَا
 صَاحِبٌ يَهْمُ نَوَى اللَّيْلِ فِي صَبْحَتِهِ فَمَا بَعُوا الدُّعَاةَ إِسْرَالِهَا لَا لَا

بِأَنَّهُ كَوْنُ الْمَوْتِ جَبَابُهَا
كَأَنَّا السُّودَ مَعَاوِدًا بِلَا
نَزَعُوا الْحَيَاتِ بِعَرَقِهَا
كَأَنَّا الْكَلَّ عَطِشًا لَا
مِنْ يَغْدِرُ مَادِعُوا الْهَبَابُ
دَلَّالُ الْمَطَى وَدَعْوَا الْأَفْهَامِ لَا
عَرَبًا إِذَا دَعَوْا الْجِبَالَ لِلْعِيَادِ
هَزَبُوا الْعِبَارَةَ خُصْرًا لَا
مِنْ كُلِّ مَتَهِيٍّ عَالِ سَوَالِهِ
أَوْ بَاثُ رَيْحِ الْحَرَمِ لَعْنًا لَا
لَمْ يُرْهِبْ أَكْفَادُ عَرَضِهِ وَلَا
وَعَصَائِبُ الْبَهْرِ الدَّيْرِ نَجْوَا
كَأَنَّا خَوْلَ دَعَايَا الْقِيَامِ
لَا كَالْعَمَلِ نَسَائِدُ الْإِبْدَانِ لَا
وَمَنْ الرِّهَانُ عَلَيْهِمْ فَطَارَحُوا
مَرْهًا وَطَارَدَ بِالْمَوْنِ جَفَا لَا
وَعَلَى الْحَيَاةِ أَلْ بَدَايَتِهِمْ
طَرَحُوا أَلْ أَسْلَابُ الْأَنْفَالِ لَا
مِنْ بَدَايَا خَلَطُوا الْحَاجَّ وَخَلَطُوا
لَيْلَتِ الرِّعَازِ وَالْقَنَا الْمَسَالِ لَا
وَالْمَسْنَدُ دَعَا الْقَرَشَةَ مِنْهُمْ
حَبَا عَلَى لَعْمِ الْعَرَاكِ حَلَا لَا
نَلْوِي لَمْ عَنُوا الْفُرْشَةَ بِمَدْفُوعِ
وَرَدُّ مَوْنِ الْبَارِدِ السَّكَا لَا
وَأَلْ رُوشِيقُ ثَوْبِ الْبَرْدِ مِنْهُمْ
مُنْعَبِثِينَ مِنَ النِّعَمِ ظِلَا لَا
مِنْ مَعَشَرٍ وَدَعَا الْمَوْنُ وَمَعَمَرٍ
سَكَبُوا الْحِجَالَ الْبَسُورَ الْإِجَالِ لَا
مَدَّ عَادُوا الْأَبْوَابَ بَعْدَ فَرَاغِهِمْ
بَعَى الْعَطِشَ وَنَدَبَ الْحَلَا لَا
إِنْ كُنْتُ نَامِلٌ بَعْدَهُمْ مَلَأْتُ
مَنْتَكُ نَفْسًا فِي نَالِ الْفَرَسِ لَا لَا

لَمِنْ الصَّوَابِ عَرَبِيٍّ مَطَا وَهَامَا
خَوْلَ الْحَيَاتِ نَسَائِدُ الْأَفْهَامِ لَا
مَدَّ لَمِنْ لَمِنْ السَّكَبِ مَعَاوِدًا
سَرَّوْطُهُ وَمِنْ السَّكَبِ جَلَا لَا
فَجَعَلَ نَسَائِدُ بَعْضِ الْفَتَا
أَعْنَانَهُمْ وَجَسَتْ الْأَفْهَامِ لَا
لَمِنْ الْمَطَا بِأَعْيَانِهَا وَخَالِلِ
فَادَمِنْ ذَلِكَ السَّكَبِ الْأَفْهَامِ لَا
أَسْتَمَعَ بِالسَّكَبِ طَلَا
بَعَلَّ الطَّبَقِ لِمَنْ عَرَبِيٍّ لَا
مَنْ كَانَ بِجَلِّ مَوْجِهِمْ عَصَابَةً
مِثْلُ الصَّعُورِ عَرَبَانَا لَا
مَنْ كَانَ بِجَسْتِهِمْ كُلِّ مَعْنَاةٍ
بِلَا الْمَوْنِ وَنَدَبَ الْأَفْهَامِ لَا
لَمِنْ الْأَيْسَةِ مَدَّ نَسَائِدُ الْفَتَا
وَعَدِيٍّ جَرَّافِ الْوَعْدِ وَجَلَا لَا
أَنْ صَدْرُكَ مَدَّ لَمِنْ السَّكَبِ طَلَا
أَسْمَعُ عَلَيْكَ مَدَّ لَمِنْ السَّكَبِ طَلَا لَا
كَمْ حَجَّاهُ فِي الدَّيْرِ عَرَبِيٍّ لَا
هَدَّ الْقَبْرِ نَسَائِدُ الْفَتَا لَا
بَيْنَانِ رَحِيلَةِ أَوَّلِ الْمَدِينَةِ
طَعْنًا شَوْعَلِ الْعَجَبِ وَجَلَا لَا
إِنْ نَكَسَ الْأَسْلَابُ بَعْدَ مَدَّ لَمِنْ
فَلَقَدْ رَدَّوْكَ وَبَدَا مَدَّ لَمِنْ
وَأَهْلُهَا أَلْ أَلْ لَمِنْ بَعْدَ مَدَّ لَمِنْ
لَمْ يَرْضَ عَرَبِيٍّ كَهْتَا لَا
أَفْضَلُكَ مِنْكَ فَجَاعَ كُلِّ بَلَقَةٍ
إِنْ نَالُكَ جَلِيٍّ فِي الْمَدِينَةِ لَا
مَنْ لَوْ تَبَا طَعْنُ الْعَدُوِّ رُوشِيقًا
وَأَتَانَا مِنْ جَرَّافِ الْفَتَا لَا
سُلْطَانُ مَلِكٍ كُنْتُ أَنْتَ لَعْنَةُ
وَلَمْ يَرْضَ سُلْطَانُ عَرَبِيٍّ لَا
إِنْ الْمَشْرِقُ رَدَّ لَمِنْ السَّكَبِ طَلَا
أَرْحَى وَجَرَ بَعْدَ الْأَفْهَامِ لَا
مَا كُنْتُ أَخْشَى أَنْ رَدَّ لَمِنْ السَّكَبِ طَلَا
فَدَمَّ جَعَلَ لَهَا الرِّجَالَ جَلَا لَا

دفع الرماح للثأر والبرقعة
 وباشا ليدل السهم بعد غزوة
 إن أذهب لثغاله دهر ظالم
 فلعنه أقام وخذل الأعداء
 طلب لثاثة فلم يهزم
 هبهات فأنهم رأت خطاير
 كدكان أعرف بالزمان وكثرة
 مفضاح كل معانيه من دمه
 كان العربة في الأيام يهجموا
 ويزم إذا كملته بالخطاير
 وإذا الخيل شنت السند من ريف
 يصوايب كالتهيب تبع مشاير
 من فاعل من بعده كفعاله
 سمع برقع للشوالى مجرعة
 باطلا ليس من ذوات التمام
 إن التمام أصغر بعدد
 وأرى الكمال حتى غلبه لآته
 صلق لاله عليك من موقبل
 كف البلى ناله الجلال المحل

ورأيت كل مطية قد بدت
 من بعد يومك بالزمان عالا
 طرحت الرجال لك العلم حسه
 لما تاولك سبروا إجلالا
 في أواد قد فجعوا بعتك سارا
 من سبل الجبل العظيم قالا
 وببادروا عظم الجيوب بطلها
 عطا لا نامل عتبة وشمالا
 ما شفقوا إلا كس الفوا الموا
 إلا أنامل بل منك جبالا
 من ذا تكون معوصا من قوا
 ومعو لا لمو مل وشمالا
 فمن عت لك من نوال البها
 وأمال عظم مضاد الأعدا
 اعز زعلتي بأن هزله طالك
 فظن أنلوى للشوال طالا
 أو أن شدة من يومك زائر
 بعد التهلل عندك السهل لا
 أو أن شاد بك الصبر بركبة
 حشمت قلبه فلا يجار عالا
 بأشالي الأعداء كيف عطله
 داء وماك يبر الرماض عالا
 بأكاشف الأعداء كيف عطله
 لمجبل جنك من لا شالا
 قد كنت أمل أن أذك نجته
 فسل إذا عجز جبالا
 وأفاد سمعت مطيع غراي
 ونفبت في أمان الأعدا
 وأعدت لك السيف هرجة
 لنفى جود خطوبه قالا
 فطو لك دهره على غير سبيل
 وأعاد أعلام العلى عالا
 أن هزم وعظا الأنام طالما
 أمسى بها بالورق عالا
 للسلب التبا عابه قارعا
 منعت بر الأعداء عالا

وَارْعَاهُ مَنْ ارْتَحَى الْيَتِيمَ سِيبَهُ وَنَقَّاهُ مَنْ اسْفَى بِهِ الرَّمَالَ

ابوالفضل اسماعیل بن محمد راست در وصف معتمد

بَا اَصْحَمَانِ سَقَبَتِ الْبُحْرُ صَاحِبُهُ اَذْنَلْتَ فَلَكَ لَهَا سَقَبَاتُ حُرُوبِهَا
لَا حَيْدَ الْجَبَلِ الرَّانِ مِنْ لَدُنْكَ وَحَيَّزَالِي مَصْلَا هَا وَاَوَادِهَا
يَنْدَرُ دُرُوبُ مَنْ طَلَّتْهَا وَاِنْ اَعْيَشَ فَرَمَانِي سَوْفَ يَنْفَعُهَا
بِالْبَقْعَةِ هُوَ دَا اَنْطَلَا وَاَنْفَلَتْ اَمْوَالُهَا لِنَعِيمِ دَائِمِ فِيهَا
وَرَا دَهَا حَيْجَرُ ضَا جَعَدَ لَهَا اَنْ نَصْرَهُ الدِّينَ فَخَرًا لِنَدْوِهَا

ابوالعلاء محمد بن احمد در وصف معتمد گوید

اَقُولُ لِنَعِيمٍ مَدْفِيٍّ اَلْاَرْضَ مَطْنِيَّ ثَقِيرُ زُءِ اَتَمَّ اَصْلَهُ اَلْبُرْقُ بِالذَّهَبِ
فَتَجَّحَّ فِيمَا لَمْ يَحْدَرْ تَنْتَرَا كُلَّ نَيْبِ عِلْقَةِ الْوَجْدِ يَكْبُحُ وَتُخْبِ
بِنَا يَلْقَى الْعَرْشَ اَنْوَجًا اَلْعُلَا شَايِبِ غُصْنٍ مِثْلَ مَانِعِ الْفَرْبِ
فِي الْبُقْعَةِ اَلْعَنَاءُ اَتَتْ بَقْعَةَ نَابِغِهَا فِي الْفَضْلِ اَحْرَقَتْ الْعَصَبِ
اِذَا اَتَمَّتْ فِيهَا السَّيَارَ وَرَفَعَتْهَا كَنَامِي الْخَيْرِ هَزْءُ مَنَاجِ الْمَرْبِ
هُوَ اَبْقَى بِي وَزَيْبُ مَسْكُ وَاَمَّا اَكْبَادُهَا الرِّسَالَةُ عَلَى خَبِ
فَلَوْ شَهِدْتُ رَجَا اَلْخُلْدِ اَلْمُنْكَ خَاسِمَةً لَمْ يَكُنْ فِيهَا اَصْنَا اَحَبِ
يَا اَكْلَ وَاَسَاحَ الْخَيْرِ اَفَا اَحْسَبُ فَرَضِي اَلْمَقْدُورُ يَقْبَلُ اَلْاَدَبِ
وَلَوْ لَمْ يَكُنْ مِنْ فَضْلِهَا اَلْاِيَا اِلَى اَيْتِلَ فَرَا اَلْمَلِكُ اَتَمُّوْهُ شَنْبِ
كَلَّهَا هَا هَذَا مَقَرُّ اَوْصِيَا عَلَى مَدَى اَلْاَبَامِ خُصْمَةُ اَلْاَلِيبِ

کتابت الاثر و معتمد

کلامه چون از هیچ چیز غایب نیست اگر غایب بود خالی را از وی پر بود
بیم از حاضر باشد اندر غایب

کلامه چون اش در هر دم در افتاد و تمام بسوخت معنی هیز می آید
کمی و داهیزم بخوانده و او را اش خوانند آنگاه سوزنده نیست سوزانند

کلامه نرسیدن از عذاب نرسیدن از خدا نیست نرسیدن بر نفس است
که معتب نباشد نرسیدن از خدا محض عظمی و هیبت است

کلامه هر چه جا از آنست که نفس اسرار است و همایرها از آنست که نفس را
مراتب نیست که نفس امارت است و حق بزرگ سوره پس نا نفس را خلاف
نکفی چون را موافق نگردد و نا حق را موافق نگردد و نا دیکه هفتی نگردد
و نا هفتی را نا دیکه هفتی نباشی

کلامه هر که از دوزخ نرسد امر و نهی ضرورت کند ارد و هر که از آنست که
نرسد امر او نباشد و هر که از نفس نرسد خلاف خواهدش او کند
و هر که از خدا نرسد هیبت و جبر است او را اندونخ نرسد از نفس نرسد

کلامه بر خود دلوی از وجود نعمت نیست بر خود داری از نعمت و بقای نعمت
و سبب بقای نعمت شکر نعمت

کلامه نعمت بزرگ خورشید بزرگ نباشد بزرگی نعمت در بزرگی نعمت
و از بزرگان عطای خرد بزرگست و از خردان عطای بزرگ خرد است

کلمه اگر بنده نفس را بکند حق را بدهد و از میان ندهد و بپوشاند و اگر بنده نفس را ندهد و از حق را بپوشاند و از میان ندهد و بپوشاند و از حق را بپوشاند و از میان ندهد و بپوشاند

کلمه هر که از دعوت مرا بخیرش جوید مرا و دعوت میدارد بلکه خوشتر است دوست می دارد

کلمه بنده حق را از اسیر شدن از آن باید که از حق را خواهد بلکه حق را از آن باید که حق او را خواهد

کلمه علت بافتن بنده حق را خواستن صفت بنده را و علت بافتن بنده حق را خواستن صفت بنده را

عبد دینی

خواهر نصرتی و لیکن بودم گشت متغول و لیکن بشکم
مهربان بود و لیکن بر باط نافر آورد و لیکن بدوم
سرباورد و لیکن بفضول دل نهی کرد و لیکن زکرم
بر سر است و لیکن بحرام پس جواد است و لیکن مجرم
سالم با او لیکن بغر عمرها با او لیکن بغر
دولتش با او لیکن شگم نمیشاید و لیکن شگم

آنچه بر من متغول بر جان و آنچه بر پای نیست بر سر
منکر اندیشان که از کار نگرستن گمراشته آرد و بار
مردم از نیت نیکو کرده با آنچه نیکو کرد

ایضاً سنائی مرثی

شبلی از پیر روزگار چند کرد نیکو سوالی از پیوست
گفت پیران و جمله علوم سر را کن در این زمان معلوم
نابدا که راه عقبی چیست مرد این راه ازین خلاص گوشت
گفت برگردن خواهر رفیق عالم تا بگویم بر از سر قدم
شبلی اندر زمان قلم شد آنچه او گفت بلی بلی گشت
گفت بنویس ازین قلم الله جوزیشت از حدیث شد گواه
گفت بگو چه گفت بنده غریب خود هر است که هست لافین
علمها جمله در این کلام است هر صورتی که در این است

میرزا جعفر باض همدانی

او طریقه طریقه لاف جانان بر من ز غیب چینی با چوکان
صد ملک دل در هر کجاست شدم زلف نگاری با کاند سلطان
سلطان عادل کاست از بون صد نصرت و غفور و دلو و خاندان
خانان مهتر کشتار و کشتن هر با مدادان جفا پشتر ایران

ابوان جا هشر گم چرخ از اوند ۷۰
 کوان بیه و دوش ناز کاسه ۷۱
 دیان فصرش ازین ناز بدن
 همان که باشد با فلان ناگویم
 سبکخانه او کرد شهر گریه
 گردان بزم اندیش جایزاده
 نشان مملکت در شطرنج
 نمایان بزم اندیش میخون
 عمران ز پور و فوجان نازدی
 دوران عدلان قهرم در شلخته
 خفان هم از پاستر مالکداری
 دندان کین بر کندم شتر ازین
 دوران ز باستر میز و اینها
 بیسان داد و خور و سوز و جزایه
 عنوان پیش و اینها اندر ندر
 بیسان ز لفظ اوین بر دایه
 باران در شتر گم بیار و بر کوه
 ریحان دولت داد و این آفراد
 بیسان خیل از جو مکتف کافیت
 انسان که از طبع جواد شمعان

عثمان شهادت و داد آتجا ۷۲
 طوفان خون و اندیش از چرخ
 حکان خشکش باسرخ فدا ندری
 یابان هر مغدور کار و مگردن
 سامان هر مشکل که دارد کفر
 آسان بیز فکر او هر رشوار
 بهمان دوزخ و دوزخ و ظلمت
 چو بان که موزان آتجا مازان
 طغیان موج قند و شاد و شاد
 با نام او مملکت این از هر رخه
 نقصان بیز و از نصیبش شاد
 کهمان خدیو الک که ازین دشت
 دهمان بر امین فساد و انقاز
 حریان اسیر و اسیر و اسیر
 ارکان جود و اسامی از یاب
 بیسان دماغ او خوار و بیفان
 احسان بدست از جود و صوفیه
 حبان عدوان سلطون و دادر

که موج دست شاه خیز طوفان
 باسرخ بیز آرد و میدان حکان
 یکبار جیش از طغیان و دیان
 جز با نفاذ بر شتر نگین سلمان
 جز با نفاذ بر شتر نگین سلمان
 پدید پیش رای او هر بخان
 اینهم پیش قند و طغیان چو بان
 از عدل او یکبار نظام طغیان
 کشتی و انصاف و این کشتیان
 با حفظ او و باغ از هر نقصان
 حشمت و اینها از شکر کهمان
 فخر انداز و هر از این دوزخ
 خدایگر حکمت و فخر و حریان
 انقاز حکمت و اطوار و ارکان
 نخل و جود و اسامی از یاب
 بیسان الطاف و باغ احسان
 اعطای طبع اند و جود و حبان
 حان و حود و از هر بیفان

افغان کفار خلیفان و کبریا چون از نام بران غول و عیون از فرمان
فرمان زد دیگر صفت چنانست که ذات را از خلق و ملت چندان
چندان که ماه از هر یک درین چند آنکه خیر ناخوشین برود بران
نهران در دوزخ و شمنان از انهرست بر دستان لعنت نعیم و توان
رضوان برین مشایخ هم سپرد مالک برین مشایخ و درستان

در فصل صابین نام اصل آنها جرنایون بوده بعد از این اسم را برای خود
انتخاب کردند چنانکه آن شد که مامون و فقی که میخواست بخت دوم
برود گزارش بداد مضافا و گروهی دادند بالبابهای مخصوص و موقعا
بلند مامون پرسید شاهان چه مذهبی اند گفتند ما جرنایون هستیم
مامون گفت از طایفه یزیدان گفتند نه گفت پیوسته گفتند که جبر گفتند
نه گفت پس شاهان برست دهند و از زندان و قفسها بیرون دهند
اسلام واجب گفتند ما جرنایون هستیم که جرنایون می شود از طوابعی
که خدا در قرآن یاد کرده چون شما از هیچکدام نیستید و احبب الفتنه و لیکن
من شما را محبت میدهم تا موقع مراجعت با قبول اسلام کنید یا منتهی از
مذاهب دیگر اختیار کنید و گرنه اسیر قتل شما می دهیم پس از رفتن مامون
گروهی بر مذهب اسلام شدند بعضی بکیش یزیدان آمدند و عده که ازین
کثیر را اخبار بکنند و تنگی از آنها گفت بگویند ما صابین هستیم این
لفظ در قرآن یاد کرده شده است از آن وقت معروف باین اسم شدند

در فصل غل و شمشیر مذکور است که جرنایون که در آن صابین شدند

و آن خط میگویند که صانع و معبود واحد و یکبار است اما واحد است و با اعتبار ذات
و اول و اصل و اولت و اما اکثر شرعیست و در مشهور با اشخاص بچشم ظاهر و در
غیر این اشخاص مدتی هفتکانه است یعنی ستار است و اشخاص او ضعیفتر و خیرتر
عالمه فاضله و ظاهر می شود اول و منتخبه کرد بدین اشخاص و کثرت و با و
منافعت و موجب بطلان صحت فایده او نبوده و چون ابداع ضرورتی
فلکبته و جمیع اجرام و کواکب را در اوقات آمدن بران عالم و باشند بدین
و عناصر را بدان و موالید ثلاث از آنده و احیان حاصل شده و ایا معلوم نیست
و ناطق و معدنک و مبرسانند آنرا بوی و شمع و قبول می کنند عناصر آنرا را
در اجرام خود پس موالید را اصل می گرداند و از این فعل و افعال و موالید را
انفاز می افند که شمس و کواکب از صفای عالم عناصر اجرام علوی حاصل شود
و هیچ کد وین ندارد و بابت مزاج کامل الاستعدادی حاصل کرده پس شخص حاصل
می کنند که باین شخص و عالم (کواکب را) باینکه انسان کامل و عظم نام (الذات) می
و نیز گویند که طبیعت کل یعنی نوع نام موالید در هر فایده از اقالیم سکونت
هر سه و شش هزار و چهارصد و بیست و پنج سال تجدیدی شود یعنی چون این مدت
تمام شد سال این نوع منقطع می شود و در آن فایده حادث می شود از انسان و نبات و
حیوان و هیچیک را از غیر آنها باین دوران میباشد و قیامت موعود هم راست
و طایفه جرنایون نیستند و در مغالات خود را بخت و ادب و احبابا و ادبی

از جمله فرعون مذهب بر ناپترب است که می گویند که او اوزی بر ما مرام کرده
پایان دمار ما را و با فلان او در سر نبوت نماند و از جنات و سر متین
عسل می کند و حرام می دانند خوردن گوشت شتر و گراز و سگ را و از جمله
آنچه از برای او چنگال باشد و کبوتر و مرغی و نهی می کنند شدن از برای
و همچنین ایشان را از و بیج و منور و نهی می کنند و طلاق را جایز
نمیدانند مگر بیکم جا اگر جمع کردن بین دو نفر را جایز نمیدانند
آورده اند که ابو نواس روزی با قصیده عزرا که در مدح هر قیاس خد بود
خدمت وی رفت که بعد از آن سنانیده در ضمن سلسله شایان در یافت دارد
بر حیا اتفاق هر و ن کنیز که خور و خالص نام ناز و خرید بود و بطریق
داشت و بعضیده ابو نواس الفانیه تکریم ابو نواس آورده خالص شده هنگام
ببرون رفتن از خلیفه بر یکی از اصحاب فضل از بیت نبوت
لقد مناء شعری علی بابکم کتابنا و در علی خالصه
منه بان آن بیت را دیده بخلیفه باز گفتند هر روز این جبارت ابو نواس
خنگین شاه اسرا بخند و عفر کرده او را در معرض عتاب و خطاب داد و ابو
نواس گفت من چنین نگفتم دشمنان برای این که مرا مورد خط و غضب خلیفه
قرار دهند شعر را بجا آورده اند خلیفه گفت تو چه نوشتی بودی ابو نواس
گفت من نوشتم بودم

بدخواهان هر روز را اشباع کرده اند تا آنرا از صورت مدح بلباس ذم
در آورند خلیفه که چندی داشت ابو نواس دروغ می گوید لکن ازین
حسن نصرت خاوری را خوش آمد صلت قصیده بداد و عذر بخواست

در اخبار آورده اند که در سالی که خواجه بن یوسف ثقفی از جانب علی بن ابی طالب
 مردان حاکم عراق بودند پادشاه را از ایشان از ارباب فریخ و آگاه داشت و اربابان
 برای نوشتن مکتوبات خود شخصی که عالم و بیفت فارسی و عربی باشد طلب
 داشت صالح بن عبد الرحمن که از موالی بنی تمیم بود و از اسرا به جستان به او
 معترف شدند اربابان او را بخدمت خواجه بردند از چندی طرف بهل خواجه رفتند
 صالح بن اربابان فروغ گفت چون نویسی آشنای من با امیر شدی بمحض اهرام
 که این نعمت را کرده باشم شاید بعضی خواجه بواسطه من را از شغل خود
 منصرف کند اربابان فروغ گفت آسوده باش خواجه بمن محتاج است اگر من نباشم
 کسی نیست که بتواند از خدمت خواجه جدا باشد صالح گفت والله اگر نخواهم
 در میان فارسی را بگریزید بل بکنم بشوایم و اربابان فروغ او را امتحان کردند و بدیدند
 گفت ناز کن و مدارا آماده میا صالح بگفتند او عاقل در خواجه لطیف و صافی
 خود را برای عبادت و فرستادن لطیف طایر در وجود او و ندیدند اربابان فروغ خواجه
 گفت بدیدار حاضر شو صالح بخدمت و اسیر رفت چندی زیاده کرد اربابان رفتند
 از ایشان گفتند خواجه جاوید صالح را و صالح را و صالح را و صالح را و اربابان
 رفتند و خواجه گفت خواجه امر کرده در او بنی فارسی را بگریزید و چه کردید اربابان
 صالح گفت این کار از عهد نویز و نیست صالح گفت بدیدار مرا امتحان کنم و اربابان
 گفتند دهو بر و بنویز بر لجه لفظ بدیدار کن گفت بنویز و نصفه و بنویز و نصفه
 و بدیدار گویدی بنویزی گفت بنویزم التفت و از پادشاه مردان را گفت صد هزار

درهم بنویسم که در جمعی نکستی صالح گفت چون امیر را کرده غافلست ممکن نیست
و این شاه گفت خدا مطلع کند و همان را اهیضا آنکه قطع کردی زبان ناری یا
آورده اند که عرب از بادیه برای دفع غاصب بادا ما خود بشام نزد خلفه آمدیم
و پس از عبد الملک رفت و پس از ایوانه گویید مؤانته گفت منت عز
گفت المنتظره و امیر المؤمنین عمر عبد العزیز حضور داشت و عرب گفت
امیر المؤمنین فرماید که بشی تو گفت عربی هستم از اهل بادیه بازو لب
بجای آنکه بگویند ما شائک گفت عاشانک بدون هم یعنی چه چیز را
معیت ساختن عرب گفت صورتی را آلبیره و پیام فرمود آورده عمر گفت
امیر المؤمنین گویند چکار داری گفت با ما ادم محاکمه دارم و پس گفت
من خشتک بفتح نون عربی گفت اسیر این پرسوالتی کمی کند عربی از
طایفه بنو عدوه سرافتنده کرده است عمر گفت و بیک امیر المؤمنین در طایفه
من خشتک یعنی کشت ما ما و تو عرب گفت اسیر المؤمنین که سه کاه میگویند
هر سه غلط من با او کار ندارم این نگفت و بر رفت بطرف بادیه
ابو حنیان نو جدی گوید ابو بکر قوسمی که در علوم عربیه و انشاء
شعر مثال ابن العسید و وجود خط ناله ابن علقمه و در ذکا و هوش ابو علی
نانه بود در هایت مغرور و فلاکت نندگه کرد گفت مولانا ابن خزار است علم و
کیاست و وجود هم و فرست که راست اگر ابن العسید و ابن عباد را دیدن
کند این ذلت بر او آید گفت محمد بنی آسان است نزد من از دیدن اشخاص شریفتر

چنانکه سبب هر دو زیاد شدن فاصله و فضل در لغت باد آمدن فزونی بود و این چهار
میگویند که بعضی هر دو فاصله گویند بعد از با فاصله و اول را بصغری و آخر را بکبری میگویند
همچنانکه صله عشا و فطر را میگویند و بعضی فاصله ها را از اصل میگویند و فاصله صغریا
سر کبک سید قبل و سید خفیه و دارند و فاصله کبر را سر کبک از سید قبل و سید خفیه و فاصله
این شش اصل بر این ترکیب $\frac{1}{2} \frac{1}{2} \frac{1}{2} \frac{1}{2} \frac{1}{2} \frac{1}{2}$ آورده اند و این چنانست که با و در فاصله و سید را نیز در کبک
از سر کوی و فاندی و بگذری جز این اهل صفای کسی ننگر است

[illegible]

دایره مشتمل بر آن یکدیگر جدا کرده شود ظاهر خواهد شد انشاء الله تعالی و هر یک از این دو
 مرکب است از چهار عنصر که در دو کس و دیگر که آن متفاعل و متفاعل است مرکب اند
 مجموع فاعل و مفعول پس اگر در مجموع مقدم باشد بر فاعل متفاعل شود و اگر بر عکس
 بود یعنی فاعل متفاعل مقدم باشد بر مفعول متفاعل شود و چنانکه نیست که فاعل را بر مفعول مقدم
 سازد و فاعل متفاعل گوی بر وزن متفاعل باشد و یا فاعل را بر مفعول مقدم سازد و فاعل متفاعل
 بر وزن متفاعل باشد و هر یک از این دو کس مرکب است از پنج عنصر که در دو کس و دیگر که
 آن فاعل را بر مفعول است مرکب است از دو مفعول و دو سبب خفیف پس اگر در مفعول مقدم
 باشد بر مفعول خفیف فاعل را بر مفعول بر عکس بود یعنی که سبب خفیف بر مفعول مقدم باشد
 مفعول است شود و چنانکه نیست که چون فاعل را بر مفعول مقدم سازد و فاعل را بر مفعول
 باشد و یا لا متبر مفعول مقدم سازد و فاعل را بر مفعول گوی بر وزن فاعل باشد و این فاعل را
 که در مفعول متفاعل باشد و غیر او از لام جمله خبری باشد تا معلوم شود که فاعل و مفعول و سبب
 خفیف و فاعل را بر مفعول متفاعل مرکب است از دو مفعول و دو سبب خفیف بر عکس بود که در مجموع
 در میان دو سبب خفیف باشد و بر این فاعل را بر مفعول متفاعل متفاعل شود و در مفعول متفاعل
 از این دو کس مرکب است از چهار عنصر که در دو کس و دیگر که فاعل را بر مفعول متفاعل
 ده الفا جمله و فاعل و مفعول و فاعل و مفعول و فاعل و مفعول و فاعل و مفعول و فاعل و مفعول
 خوانند و در اصول و زبان عروضی هیچ کس از این پنج حرف که در واژه هفت حرف است
فصل در بیان رد مجرور بدینکه مجرور که از تکرار کاف یا از ترکیب بعضی بعضی حاصل میشود
 نوزده است ۱ طولی ۲ مدنی ۳ بیضی ۴ دایره ۵ کامل ۶ هزج ۷ جز ۸ دمل ۹ مفعول ۱۰ مضارع
 ۱۱ مشغول ۱۲ سر ۱۳ حیدر ۱۴ فربس ۱۵ خفیف ۱۶ اشارت ۱۷ مضاعف ۱۸ متداول ۱۹ متداول ۲۰ نوزده
 بحر پنج بحر اول یعنی طولی و مدنی و بیضی و دایره و کامل خاصه عربیست چنانکه اهل علم از

فارسی گویان و ترکی که گویند از بحر شمر کنند گویند از بحر که اگر گویند از بحر و خواهد بود ۱۳
 شایسته که نام و وزن نام یکدیگر در وزن باشد چنانکه ظاهر خواهد شد اما کتب این بحر که در گذشته
 در بحر خاصه است که اهل عرب و ایران بحر شمر کنند و در میان اهل اندیشه بحر شمر کنند
فصل در بیان وجه تسمیه مصراع و اجزای آن بدینکه اکثر بر آنست که شعر کم از بیست و یک
 مینویسد و مصراع باشد و نیمه بدین مصراع از آن گویند که مصراع در لغت یک طبعه و یک بار آورده
 در طبعه و چهار شایسته بان نیست در دو طبعه همچنانست که از دو در طبعه هر کدام طبعه که خواهند
 باز و فلز نواز کرد و به بگری و چون هر دو را بهم نواز کنند یکدیگر باشد از بیست و یک هر کدام مصراع را
 که خواهند بخوانند بعد از یکدیگر و چون هر دو را بهم بخوانند یکدیگر باشد و هر کدام مصراع اول
 صد گویند و هر کس آخر مصراع اول را عرض و هر کس اول مصراع دوم را ابتدا گویند و هر کس آخر مصراع
 دوم را ضرب و هر کس که در میان صد و عرض و هر کس از این صد و ضرب باشد از این صد و ضرب
 اول و مفعول باشد اما از اول بدین نام صد که در اول مصراع دوم را ابتدا و از این صد و ضرب باشد
 نام از بعد از آن اگر چه آنگاه خبری باشد که در صدی اول بدین نام صد که در اول مصراع دوم را ابتدا
 صد و عرض گنند و هر کس آخر مصراع اول را بخوانند آن که در صدی اول بدین نام صد که در اول مصراع دوم را ابتدا
 که بنای خیمه و ثبات آن بر سونست بنای بدین خبر بر این که است از این در نظر آید و مصراع با نام
 نشود معلوم نمیشود که بدین کدام بحر است و چه وزن است و غیر این که در آخر مصراع دوم را ابتدا
 آنست که هر دو در لغت معنی است و مثل و ضرب مثل و اندر و ضرب است و بدینکه هر دو آخر مصراع
 و نیز او آخر اسباب مثل یکدیگر و غیره و این فیه و در حقیقت از این فیه و در حقیقت از این فیه و در حقیقت از این فیه
فصل در بیان کس سالم و غیر سالم بدینکه کس سالم آنست که همچنانکه مواصل و منقطع باشد
 باشد بعد از بدین و فضا و در کس غیر سالم آنست که در دو لغت و غیره و این شود باز از بدین که در غیره و
 با یکدیگر در غیره و اما آواز با در میان آنکه در میان کلام و نون متفاعل قبل از الف باشد و ساری و

هر چه متنی مقبوض مستحب - مفاعیل مفاعیل مفاعیل و بار مثالش مؤلف گوید بیت

پسندار دای صدم بر تو چنین چنین بشوید ازین سپید کبر بود خور وین
لفظ عشق، بر نداه مفاعیل، ردای صدم، مفاعیل، چنین چنین، مفاعیل، بشوید مفاعیل
انزلیه مفاعیل، که بر بود، مفاعیل، خور وین، مفاعیل، اینها عرض و ضرب مقبوض
مستحب است هر که مفاعیل را در نفس ویندی کنی مفاعیل شود باری ارکان مقبوضند

هر چه متنی اشیاء - فاعل مفاعیل چهار بار مثالش بیت

سرور من دیو بنشین خانه را کاشان کن یکدو جام می در کش و در تو نگردد کن
لفظ عشق، سرور، فاعل، دیو بنشین، مفاعیل، خانه را فاعل، کاشان کن، مفاعیل، یکدو
فاعل، می در کش، مفاعیل، دور تو، فاعل، غدر و ان کن، مفاعیل، بشوید اصطلاح
انداختن مهربانی مفاعیل است فاعل باید دان که در اکثر در اوافی است اشیاء گویند بجهت
آنکه شمر و لغت نقصان بعین چون از کلمه هر چه از اول و هر چه از میان افاد آن کلمه نقصان
بند برض و معبود بشود و اینجا چهار بار مثالش است و چهار در کسر سالم

هر چه متنی اشیاء مقبوض مفاعیل چهار بار مثالش بیت

دل یاز بجوش آمد جانان که تو آید بچاره هوش آمد دستان که تو آید
لفظ عشق، دل یاز، مقبوض، بجوش آمد، مفاعیل، جانان، مقبوض، که تو آید، مفاعیل
بچاره، مقبوض، بجوش آمد، مفاعیل، در دای مقبوض، که تو آید، مفاعیل، ضرب اصطلاح
انداختن مهربانی مفاعیل است فاعل باید مقبوض بمقام بجا و آن بجهت اکر عاده و رضایان
چنین است که چون از در کن چنین و بنده اند و آخر ماند و لفظ مستعمل باشد لفظا مستعمل که در و
اوست بجای آن بجهت حسن عبارت و مراد از و زین پیش و رضایان است که در و متحرک در برابر حرف
متحرک باشد و عرض آن در برابر حرف ساکن چنانکه گذشت در بیان لفظی که لفظ طوطی و بلبل بود

فعل است و آن در کن یا که خبره را واقع است آخر گویند چنین آنکه خبره را واقع است و آن در کن

جوش اول و آخر چنین و مانند و جمله تمام در اوافی باید اینجا چهار بار مثالش چهار در کسر سالم

هر چه متنی اشیاء مقبوض مفاعیل مفاعیل مفاعیل و بار مثالش مؤلف گوید بیت

ناچند مراد غم او بند تو را کن چنین که بجای مراد جدید تو را کن

لفظ عشق، ناچند، مقبوض، مراد غم مفاعیل، م او بند مفاعیل، تو را کن، مفاعیل، چنین که
مقبوض، بجای که، مفاعیل، در سجد، مفاعیل، تو را کن، مفاعیل، کن در اصطلاح
انداختن هر چه هفتم ساکن است چون فاعل بنشیند فاعیل بقام باید دان که در اکثر
وافی است که در گویند بجهت آنکه انداد آن فرط بیای و این چنین دایم بنشیند کرده المجر که اینجا
کبر را هر چه بجهت بکار دامن و دوزخ آن اندک کونا و بشود کلمه بیای و این نیز از اواخر حرف است
اندک کونا و میشد و کونا و لغت در نوید بر اهل است و تصدیق اصطلاحی انداختن حرف
ساکن است از سببی که در آخر ذکر باشد و ساکن کردن متحرک آن سبب چون ازین که مفاعیل است و
بند ارف و لام اساسا کسبازی مفاعیل شود و آن در کن یا که خبره را واقع است و این است مقبوض که بنشیند
آنکه خبر کونا و کردن چون از آخر کلمه هر چه و هر کس مقبوض کونا و بشود اینجا صبر و ایند آخر بیت
و حشو ها مکث و عروض و ضرب مقبوض

هر چه متنی اشیاء مقبوض مفاعیل مفاعیل مفاعیل و بار مثالش مؤلف گوید بیت

ای شیخ مراد از ارباب نمودی صحرانکه لم باو که امان نمود
لفظ عشق، ای شیخ، مقبوض، مراد از ارباب، مفاعیل، صحرانکه، مقبوض، نمودی، مقبوض، بیت
مقبوض، لم باو، مفاعیل، کرامات، مفاعیل، نمودی، مقبوض، حرف و در اصطلاح
سبب خفستان آخر که چون از مفاعیل از ایند از مفاعیل باید دان مقبوض بجای آن بجهت بجهت
چون کلام فعل اول و لفظ اهل باید پیش از آنکه بوزن و سبب بجای آن افادند چنانکه در زیر گذشت و نا

مفعول مضارع چهار بار مثالش بیفت

باز حضرت شریف در عتبات عالیات طبع هر چه می شد دامن چاک چاک داد
نقطه بش، باز خورن، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
طبع هر چه می شد، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
اذا خیر فی قوم ساکن است چنان مستضای می بیند از مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
همچنان که دانستی که چند لفظ می رسد تا مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
مخبون گویند و خبر در پیش است که از نه بار با ای چهار چیز می آید و کشیده می بیند تا چهار کوه پناه شود
ایچا چهار در که مطوی می نامند است بر چهار در که مخبون

رجز متنی مخبون مطوی

مفعول مضارع چهار بار مثالش بیفت

مفعول کنان هر چه می گوید و می گوید
نقطه بش، مفعول کنان، مفعول، هر چه می گوید، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
چهار در که مطوی

رجز متنی سرسالم

مفعول شش بار مثالش بیفت

ساخته بیشتر کوشه و دریا کل مکن اما از کف جام تا پان کل
نقطه بش، ساخته بش، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول

رجز متنی مطوی

مفعول شش بار مثالش بیفت

نقطه بش، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول

مفعول شش بار مثالش بیفت

کنون که کرد دانها بر خوش هوا خزون شود طبعی از در و دروا
نقطه بش، کنون که کرد، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
هر بار که مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
همینا که گذشت و می آید که مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
از در و دروا مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
می شود و می آید مفعول

رجز متنی سالم

مفعول شش بار مثالش بیفت

از کان این چهار در و دروا مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
با خداند همینا که مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
بدین مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
در مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
پس مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول

مفعول شش بار مثالش بیفت

شکل در و دروا مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
نقطه بش، شکل در و دروا مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول

مفعول شش بار مثالش بیفت

تا آنکه مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول
مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول، مفعول

دست بخوابد مفعولان، نهنگار فاعلان، کرده نگاه مفعولان، ری من است، فاعلان.
 اصل این بحر مفعولان مفعولان است بضم نا چهار بار و اما چون مفعولان را طایفه مفعولان
 شود چنانکه گذشت در بحرین و فاعله را از این است و در اصطلاح ساکن کردن
 حرف هفتم است و آن رکوا که دفعه را و فاعله است موقوف گویند و چون نای مفعولان را
 بوقی یا کن سازند و او بطلیند از مفعولان شود فاعلان که لفظ مستعمل است بجای آن
 و اینجا چهار رکب مطوی است و چهار رکب مطوی موقوف و این بحر را از آن جهت مشهور گویند
 که از سراج در لغت آمده و او است چون در اوزان پس بر سبب ماضی و خبر و نای سازند
 گفته میشود بضم که گفته اند که از سراج در لغت آمده و او است و این بحر در مفعولان اوزان
 هجده و سیزده که اخیر بر وزن و در کلمات هجده و سیزده و این بحر در مفعولان اوزان
 مفعولان است در اشعار عربی و این نام بسیار دارند و چون این مفعولان و اخبار را باین آواز گفته اند
 تشبیه کرده اند این بحر را مفعولان گفته اند

منسرح مطوی مکسوف مفعولان فاعل چهار بار و مثالش مؤلف گوید بیت

ای ز رخسار خانی خاتم چشم و چراغ هر دو خواجه در دوا

نقطه شش ای ز رخسار مفعولان، روشنی فاعل، خانه چشم، مفعولان، ماله فاعل،
 چشم و چراغ مفعولان، غیبه فاعل، خواجه هر دو مفعولان، در دوا فاعل، گفته اند لغت
 پیچاشند بر بدن بود و در اصطلاح انداختن حرف هفتم محسوس دان رکوا که کسوف در او
 واقع است مکسوف گویند و چون نای مفعولان را یکسوف و او را بطلیند از مفعولان باند
 نفل کنند بلفظ یا شوبن که فاعلان است و چون فاعله را از مفعولان بگیرند بر مطوی مکسوف
 گویند و اینجا چهار رکب مطوی است و چهار رکب مطوی مکسوف اگر در حشو مطوی موقوف باشد
 و عروض و ضرب مطوی مکسوف وزن این چنین بود مفعولان فاعلان مفعولان فاعل و اگر مکسوف

این بود یعنی در حشو مطوی مکسوف باشد و عروض و ضرب مطوی موقوف وزن این چنین بود
 مفعولان فاعل مفعولان فاعلان و اینجا چهار رکب مفعولان مکسوف موقوف شود
منسرح ششم مطوی مفعولان مفعولان فاعل مفعولان فاعل و در مرتبه مثالش بیت

من نشنیدم که خطیر آب نوبند آبیت خوری آفتاب نوبند

نقطه شش من نشنیدم مفعولان، خطیر فاعل، آب نوبند مفعولان، آبیت خوری مفعولان، آفتاب نوبند مفعولان،
 آبیت خوری مفعولان، خوری فاعل، فاعلان، آب نوبند مفعولان، سنده فاعل، چون عروض و ضرب
 بطلیند از مفعولان باند فاعلان که لفظ مستعمل است بجای آن بختند حرف هجده و سیزده
 و در اصطلاح انداختن حرف هجده و سیزده و این بحر در مفعولان اوزان هجده و سیزده
 آن بود که فعل مکسوف بر این فاعله است اما فعل قبل بود و حرف اوله میران و اگر فاعله است
 که گفته اند و میماند که باشند و بجای آن فاعله است اما فعل قبل بود و حرف اوله میران و اگر فاعله است
 اسکان و آن رکب که بختند و در او فاعله است و گویند و مفعولان مکسوف و این بحر در مفعولان اوزان
 عا که مفعولان است و این بحر گفته اند که این بحر را باین آواز گفته اند است و اینجا عروض و ضرب
 مفعولان است یا فاعلان مطوی

منسرح ششم مطوی مفعولان مفعولان فاعل مفعولان فاعل و در مرتبه مثالش بیت

چون غم هر آن دلا داشت خدایت عاقبت اندوه غم کور سر است

نقطه شش چون غم هر آن دلا داشت مفعولان، عاقبت اندوه غم کور سر است مفعولان،
 مفعولان، دوه مفعولان، فاعلان، کور سر مفعولان، غم کور سر است مفعولان، غم کور سر است مفعولان،
 و نای مفعولان بود لا باند فاعل بجای آن بختند که در حرف اوله میران و بختند حرف هجده و سیزده
 با فاعله است و این بحر در مفعولان اوزان هجده و سیزده و این بحر در مفعولان اوزان
 و آن رکب که بختند و در او فاعله است و گویند و مفعولان مکسوف و این بحر در مفعولان اوزان

فعل از شد و دو مستعمل را خبر کند مفاعیل خود چنانکه هر دو گذشته بیکبار و این خبر از آن خبر جدید
گویند که خبر بدو گذشته است و این خبر از جمله خبر مفعول و خبری دیگر شده است و این خبر این
خبر از خبری دیگر بنامند و میگویند که این خبر از خبری دیگر آمده است

خبر ضرب مکفوف مفاعیل مفاعیل فاعلان دو بار مثالش **بیت**

خداوند جهان بخشنده عادل شهنشاه جوان بخشنده کامل

نقطه شش خداوند مفاعیل و خبری مفاعیل شاه اول مفاعیل شهنشاه مفاعیل جوان بخشنده مفاعیل
و اد کامل فاعلان اصل این خبر مفاعیل مفاعیل فاعلان است و اد افعال خود مفاعیل از آن
گذرد مفاعیل خود بنام خبری که گذشت بیکبار و این خبر از خبری دیگر آمده است و این خبر
و اگر خبری و ضرب مفعول باشد و زن او چنین بود که مفاعیل مفاعیل فاعلان خبری که خبری
فاعل از آن خبر گذرد فاعلان شود چنانکه گذشت بیکبار و اگر خبری و ضرب مفعول باشد و زن او چنین
بود که مفاعیل مفاعیل فاعلان خبری که خبری فاعلان را خبری که خبری فاعلان گذشت بیکبار
و این خبر از خبری دیگر بنامند که خبری و ضرب مفعول باشد و زن او چنین بود که خبری فاعلان
فردی می باشد است و می گویند که خبری فاعلان را خبری که خبری فاعلان گذشت بیکبار و این خبر
عروض کرده است و خبری فاعلان را خبری که خبری فاعلان گذشت بیکبار و این خبر
سال و بعضی گویند که ادکان این خبر را ادکان خبری و مفعول و خبری فاعلان را خبری فاعلان

ضرب اخرب مکفوف مفعول مفاعیل فاعلان دو بار مثالش **بیت**

ناطج دهی خبر را باشد ملاحی در شهر را باشد

نقطه شش ناطج مفعول و خبری مفاعیل را باشد فاعلان ملاحی مفعول و در شهر مفاعیل
پا را باشد فاعلان چون مفاعیل اخرب کند مفعول شود و چون کند مفاعیل خود بنام خبری که خبری
خبر آن گذشت بیکبار و مفاعیل و خبری فاعلان را خبری و ضرب مفعول و خبری فاعلان را خبری فاعلان

مفعول باشد و زن او چنین بود مفعول مفاعیل فاعلان و اگر خبری و ضرب مفعول باشد و زن او
چنین بود مفعول مفاعیل فاعلان

خبر خفیف مخبون فاعلان مفاعیل فاعلان دو بار مثالش **بیت**

ای صبا بوی سحر نغمه نغمه و درخت لب جو شکر اودا

نقطه شش ای صبا بوی فاعلان سحر نغمه مفاعیل نغمه نغمه و درخت لب جو شکر اودا
چون شش مفاعیل و خبری فاعلان اصل این خبر فاعلان مفعول فاعلان است و اد افعال خود
مفعول فاعلان را خبری که خبری فاعلان را خبری که خبری فاعلان گذشت بیکبار و این خبر
و این خبر از خبری دیگر بنامند که خبری فاعلان را خبری که خبری فاعلان گذشت بیکبار و این خبر
بود فاعلان مفاعیل فاعلان و اگر خبری و ضرب مفعول باشد و زن او چنین بود که خبری فاعلان
خبر خفیف گویند که خبری فاعلان را خبری که خبری فاعلان گذشت بیکبار و این خبر
باز سبب ادکان سبب شده اند و بعضی گویند که خبری فاعلان را خبری که خبری فاعلان گذشت بیکبار و این خبر
خبر فاعلان را خبری که خبری فاعلان را خبری که خبری فاعلان گذشت بیکبار و این خبر

خبر خفیف خبری فاعلان را خبری که خبری فاعلان گذشت بیکبار و این خبر

نقطه شش خبر خفیف خبری فاعلان را خبری که خبری فاعلان گذشت بیکبار و این خبر
خبر خفیف خبری فاعلان را خبری که خبری فاعلان گذشت بیکبار و این خبر

خفیف مخبون مفعول فاعلان مفاعیل فاعلان دو بار مثالش **بیت**

ماه رویا بخور من شتاب گشته عاشقان که در صواب

نقطه شش ماه رویا فاعلان بخور من مفاعیل شتاب گشته عاشقان که در صواب
مفاعیل و صواب فاعلان چون فاعلان را خبری و ضرب مفعول باشد و زن او چنین بود که خبری فاعلان
خفیف مخبون **مخبون** فاعلان مفاعیل فاعلان دو بار مثالش **بیت**

مفارب مثمن سالم این بحر را از آن جهت مفارب گویند که اول و اسباب بحر را میسازد
 هر که در اول بحر را میسازد و مفارب را میسازد بگوید بگویند مثمن و بعضی گفته اند
 که این بحر را از آن جهت مفارب گویند که اول و اسباب بحر را میسازد و بعضی گفته اند
 خفیه است و اصل این بحر است با فعل اول است مثالش **بیت**
 اگر سرو من در چمن جا بگیرد عجب دردم ادر سرو با که بگیرد

نقطه شش، اگر سرو من در چمن جا بگیرد عجب دردم ادر سرو با که بگیرد
 درم ادر سرو من در چمن جا بگیرد عجب دردم ادر سرو با که بگیرد

مفارب مثمن معصور فعل اول فعل اول فعل اول معیار مثالش مؤخر گویند **بیت**
 مرا کشت آن صحرایان بود ز سرگرم خبر بود ازین بود

نقطه شش، مرا کشت آن صحرایان بود ز سرگرم خبر بود ازین بود
 خبر بود، خبر بود، خبر بود، خبر بود، خبر بود، خبر بود، خبر بود، خبر بود
 او را که نودند بنیاد زنده و خبر بود ازین سبب که لام است که میماند فعل شود و آخرا خبر بود
 خبر بود و اصل این بحر را میسازد

مفارب مثمن محذوف فعل اول فعل اول فعل اول معیار مثالش مؤخر گویند **بیت**
 جواب بگویند بگویند بگویند بگویند بگویند بگویند بگویند بگویند

نقطه شش، جواب بگویند بگویند بگویند بگویند بگویند بگویند بگویند بگویند
 فعل اول، فعل اول، فعل اول، فعل اول، فعل اول، فعل اول، فعل اول، فعل اول
 بنیاد زنده و خبر بود ازین سبب که لام است که میماند فعل شود و آخرا خبر بود
 بنیاد زنده و خبر بود ازین سبب که لام است که میماند فعل شود و آخرا خبر بود
 بنیاد زنده و خبر بود ازین سبب که لام است که میماند فعل شود و آخرا خبر بود
 بنیاد زنده و خبر بود ازین سبب که لام است که میماند فعل شود و آخرا خبر بود

مفارب مثمن سالم فعل اول فعل اول فعل اول معیار مثالش مؤخر گویند **بیت**
 آشوب جانم شوی جهانم به اعتقاد من نامهربان

نقطه شش، آشوب جانم شوی جهانم به اعتقاد من نامهربان
 نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان
 نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان
 نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان
 نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان

مفارب مثمن معصور فعل اول فعل اول فعل اول معیار مثالش مؤخر گویند **بیت**
 گرم بخوانم درم براف دل حزین مرا بیاو جانم

نقطه شش، گرم بخوانم درم براف دل حزین مرا بیاو جانم
 فعل اول، فعل اول، فعل اول، فعل اول، فعل اول، فعل اول، فعل اول، فعل اول
 نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان
 نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان
 نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان

نقطه شش، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان
 کشتن، کشتن، کشتن، کشتن، کشتن، کشتن، کشتن، کشتن
 شش، شش، شش، شش، شش، شش، شش، شش

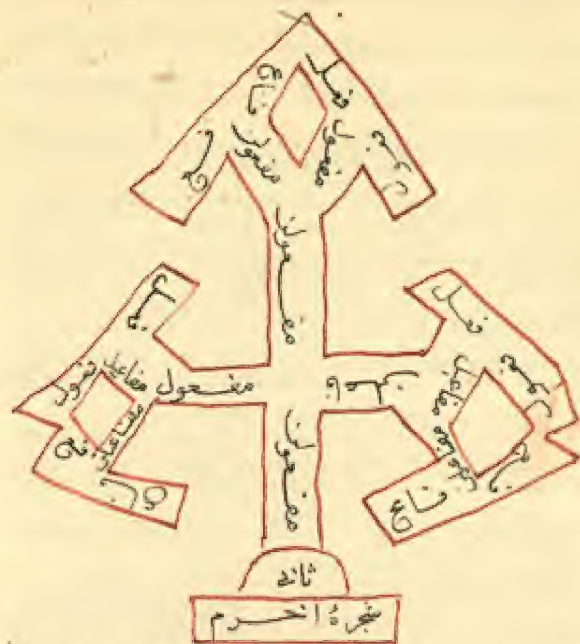
مفارب مثمن سالم فعل اول فعل اول فعل اول معیار مثالش مؤخر گویند **بیت**
 ندم حقایق چنانم که از دلت گانم چنانم

نقطه شش، ندم حقایق چنانم که از دلت گانم چنانم
 نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان
 نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان
 نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان
 نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان، نامهربان

خود کند معقول شود. **دهم** عامل را شمریم آنکه دانست که چون صفا عین را شمر کند فاعل باشد
و از او ضبط این اوزان خواهر چرخان که از آن شمرش گرفته است و شجره صفا که در آن شمر گرفته
گویند و دیگر شجره اخرا تا شجره آخر این که ذکر اول و معقول باشد و شجره اخرا نیز می تواند
نوعی باشد و صورتش اینست

و از اجناس این دوازده وزن باید بگردایی ناموروز نشود
و شجره اخر من بر دوازده نوعی آید و صورتش اینست

وَأَن جَمَاعَةً مِنْهُ وَفِيهِ بَالِكُ كِبَرٍ بِرَأْيِ زَمَانٍ وَفِيهِ بَعْضُ كُنْهَاتِهِ أَنَّ كَرَامَاتِهِ شَجَرَةُ الْإِسْلَامِ
 أَوَّلُهَا شَجَرَةُ الْإِسْلَامِ حَمَلُ كَرِيمٍ يَكُونُ نَبِيًّا مِثْلًا لِمُوسَى وَنَارُ شَجَرَةٍ خَيْرَ سَبَإِي
 سَبْعِينَ عَشْرَةَ أَلْفًا وَكُلُّ شَيْءٍ هَكَذَا بِدَرْجَةٍ وَبَعْدَ ذَلِكَ لَعَلَّ الْإِسْلَامَ يَكُونُ كَرَامَاتِهِ
 نَقِطَةُ سَبْعِينَ عَشْرَةَ مِثْلًا مَعَافِلُ، تَوْشِيْلُهُ مَعَافِلُ، شَيْءٌ فَعِي كُنْ هَكَذَا مَقْغُولٌ بِقِيْدَةٍ
 مَعَافِلُ، رَأَوْجَاتُ مَعَافِلُ، خَوْشِ فَعِي، أَعْلَى مَقْغِلُ، أَوَّلُ مَعَافِلُ، ضَهَابُ مَعَافِلُ، بَلَدٌ
 بِتَوْشِيْرٍ مَقْغُولٌ، كَهْشِ مَعَافِلُ، ضَهَابُ مَقْغِلُ، شَيْءٌ فَعِي، وَبَعْضُ كُنْ أَنْ كَرَامَاتِهِ
 رَأْيِ بَدْرٍ هَزَارٍ مِثْلًا، أَلْبَتِ، الْمَاشِيَةُ هَكَذَا سَاسُهَا، نَقِطَةُ سَبْعِينَ عَشْرَةَ مَقْغُولٌ
 فَوْقَهُ مَعَافِلُ، كَسَاهُنْ، ضَوْنُ، سَاسُهَا، ضَلَّ، وَتِلْكَ تِلْكَ أَنْ مَعَافِلُ نَقِطَةُ سَبْعِينَ عَشْرَةَ
 الْعَاشِ مَقْغُولٌ، فَعِي هَكَذَا مَعَافِلُ، كَسَاهُنْ مَعَافِلُ، هَكَذَا فَعِي، عَشْرَةَ
 فَتِلْكَ تِلْكَ عَلَى قَبْلِ الْإِسْلَامِ شَيْءٌ مِثْلًا لِمُوسَى وَنَارُ شَجَرَةٍ خَيْرَ سَبَإِي

ما قبل و در ساکن هیچ فتنه و اذی نوز و در من و ظاهر این که این نفعی صادق است که
 باء ما قبل و اذی نفعی شایع بنوعی است پس یکی از این دو نفعی تصور دارد اما اگر شایع
 مخصوص است به حرکتی قبل از نفعی و مثل نفعی و در اصل و این فتنه را می توان گفت
 در نفعی شایع هر دو نفعی صحیح و یا شایع و یا حاصل و این فتنه را می توان گفت
اول جمله آنکه از اعراض که هر دو نفعی به یک نفعی صادق و یا شایع و یا حاصل و این فتنه را می توان گفت
 باقی است هر که حرکتی را باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 و اگر شایع است که حرکتی را باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 بنوعی است **دوم** جمله آنکه این نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 محقق باشد بنوعی است و در اصل و یا شایع و یا حاصل و این فتنه را می توان گفت
کافی دارد و این نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 و اما آورده که می توان گفت که شایع و یا حاصل و یا شایع و یا حاصل و این فتنه را می توان گفت
 موصول شایع خوانند و در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 باشد و می گویند که این نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 شایع اگر چه این نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 حرکتی را باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 چنین گفته اند که نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد

الحجی مجروح حرکت و این حرکتی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد

ساقی نوشتن و از هر گوی نایب و دهی و دهی از آن که نایب و دهی
 و نفعی و یا از جابجایی و در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 حرفی است که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد

الف الف از حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد

بنام آن که از نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 و حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 تا که حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 و حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 گفته اند که حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 فتنه را می توان گفت که حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 و حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 از آنکه گفته اند که حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 که بعد از آنکه حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد

مطلع مطلع از حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد

و این مطلع از حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 و این مطلع از حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 و این مطلع از حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 و این مطلع از حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 و این مطلع از حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد

که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد

دک دک از حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد

حرف حرف از حرکتی که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 که در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد
 جانا و در نفعی که باقی دارد و اذی نفعی که باقی دارد

بسم الله الرحمن الرحيم
 دیوان دار قلم
 یاسعد الدین محمد

ای هر زبان بد که تو گرم فانی
 هر قطره را بحسن تو چو هست دین
 هر برگ گل بیا تو لب برشته
 هر معنی اندوخت تو بر لبان
 آب بقا ز چشمه لطف تو خواره
 بیدل نشسته ایم که ناز خدای
 بر خشت بینه گشتی ما را نای
 معج جین زمانه زمانی خوشتر
 جز معنی غریب که صید جلال
 در آگش ده دار بهت که در غیب
 راقم نداشت چاه پریشان دین

ای دگر تو سر رشته تسبیح سخنها
 تا حرف تنای تو حلاوت سخن
 گل کرده جو شور سخن دانا و بیل
 تا بخت تنای تو بار بفرشت
 رفته بر کون ما و تو راقم

عقد سخی ز سبزه حمد تو دانه
 هر ذره را بهر تو گرم گشت خانه
 هر بیل از نوای تو گرم فانی
 هر صورت از نمود تو آید خانه
 برق قنار آتش قهر قناری
 خواهد زبانت فی دلبا زبانه
 با آنکه نیست بحر سخن اگر
 از من شنیده ناسخی عاشقانه
 دایم سخن نداشت زبانت دانه
 و اگر ده در بر ارم دل خانه
 زین بیشتر که زلفش داشت خانه

بجای حمد تو پیانه خایست و نهها
 بر لب شد از کام زبا نوا و نهها
 در هر سر خاری ز هوا تو چنهها
 محک کش خوبت شده آرم و نهها
 ماندم دین چاه بامید رسنهها

ای ز دیوانت در عالم راجع و شایه
 مطلع آغاز کرد قطعه راجع و شایه
 لذت ناکامی توین بر طمع شایه
 و بهریت بک در دیدم کام شایه
 از تو هر دم ای سبزه نیک شایه
 بر زبان هر سبزه که محبوب شایه
 میرم از آرمیدها که خوت شایه
 دانش صحرای دشت خوت شایه
 بود در دل بر زبانم حوا از خوت شایه
 سوخت چون رنگ کرم بر لب شایه
 روز و شب چون هر دو شغل شایه
 دود کرد کاهان مات صبح شایه
 سرده ام فغانه کاهان و غم شایه
 تا اقرار کردش ختم کرد در دجاها
 سر چه صید فتنه صوای اسقام شایه
 در ره صیاد در دانتظار صراها
 سر چه کنا میم چون راقم ز نقش آرزو
 ماندم ز ما بر کفلی ز نقش ناهوا

چه علم را اگر دست دهد از خود میدهند
 نه باشد سنتی از پیشگام از آدم درازا
 چه کام از بود این باغ ماحضه صیانا
 که دست بسته داریم ضل میوه جیدنا

نام مستعار نشیندم از بیجاها
میردم از خود یاد کردی بیجاها
چون کن که حلقه احاطه پایم دانی
تا که دارد سر زنجیر این دیوانها
نه زردیا سبز می گردند از زو بهار
در زمین آسمان دادم جوایم دانا

[illegible][illegible]

[illegible]

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

[illegible][illegible][illegible]

۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

[illegible][illegible][illegible][illegible]

